

BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

EL DOCTOR FIOI I EL SEU DIETARI

Un gruixat manuscrit de 219 fols, escrit a doble columna, de lletra generalment petita i espessa, sovint de lliçó treballosa és el que ara treim a llum. Un dia el seu senyor, D. Francesc Villalonga Escalada, amic tan amatent amb els arqueòlegs com entès en qüestions de bibliofilia, afició que en ell té fondes arrels familiars, posava en les meves mans el dessusdit manuscrit per tal que veiés si hi trobaria alguna cosa aprofitable per la nostra història. La curiositat d'una exploració ràpida, que em permetés de percaçar a l'atzar la nota suggestiva, i servís d'avançada revelació primerenca del contingut ubèrrim que fantasiava, feu-me girar les fulles, oloroses d'antiquitat. La flaire era benolent, la impressió ben afalagadora i la íntima satisfacció cada volta més creixent, en tant que l'estudi acurat sospesava la valor del document. Jo no sé, però, si aquest judici favorable respondrà lògicament a l'objectiva importància o si serà més tost la simple projecció sentimental de la meua afecció, més o menys motivada. Tant se vall

Dissortadament, venia l'hoste inconegut sense cap testimonial de paternitat, que calgué pouar amb seny al llarg del *Dietari* i per inducció establir després la filiació, el seu estat civil, que els lectors tenien dret a saber. La recerca fou relativament fàcil. Per incidència, el nom de l'autor feia's patent en parlar ell mateix en primera persona i en forma tan lacònica com aquesta: *Yo el Dr. Fiol*. I veusací el primer element cert, on s'estrebaren ulteriors investigacions. Al mes d'agost i en la diada de Sant Joaquim cuida d'anotar que

celebra la festa onomàstica. Tampoc ens torbarem a fer coneixença amb la mare Florentina, les germanes religioses, el germà Llorenç, la muller Antonina, la qual, adesiara, la pobreta, trencarà el curs pacífic de l'enfilall de notes amb soltades i estranyes intervencions; amb el cunyat Bonaventura Serra, patrici meritíssim, i el feel prevere Miquel Dolç qui va i vé de Santa Maria, cavalcant un mullet i quasi sempre acompanyat del cobejat paner de present. Així, el manuscrit que apareixia sense guardes que almenys li amagassen la pudibunda nuesa i miserios depauperament, efecte potser de forçat pelegrinatge i d'un llarg tracte malmetedor, poc a poc es clarificava i era voltat d'ullprenedora simpatia, que aidava a esvaïr la impressió freda, desconcertant, del primer examen.

Encapçala el primer full la data de 1782. La forma rònega i crua de començar desvetlla el dubte si el present podria ésser un dels toms salvats, entre molts, del naufragi del temps i de la incúria dels homes, o bé l'únic que ens llegava la ploma feïnera del Dr. Fiol. Tocant aquest punt es devenia infructuosa la meua investigació diligent. En Bover, a qui jo anomenaria el porter de la història nostrada, el lllindar de la qual a ningú no es permès de passar per ara sens adreçar-li abans salutació amorosida de respecte, quant i més no conegué el manuscrit; és més, tot parlant de l'autor en traçava un esboç biogràfic (1) ben dissortat, que ara, més documentats, cuidarem de rectificar.

(1) V. *Biblioteca de Escritores Baleares*, pag. 296.

Segons l'esmentat historiador el Dr. Fiol transpassava d'aquest món a l'edat de cent i dos anys, afirmació que em semblava absurda, i aquesta convicció s'afermava a mida que avançava en la còpia del manuscrit i mentalment comparava aquella edat amb la de la mare. Les dates de naixença i òbit, acabaren per treure'm tot dubte i restablir la veritat. Elles ens certifiquen plenament que el Dr. Fiol neixia el 9 de març de 1728 i finia el 16 de juny de 1790. (V. Apèndix). Ell mateix cuida de consignar el primer any en una nota de 1788: *Este dia, que es Diumenge a les sis y tres quarts del mati he cumplit 60 anys per ser nat dia 9 març any 1728, que tambe fonch bixest; per memoria.*

Així, aquest deliciós *Noticiari*, redactat a la calor d'amable vellesa, en la casa del carrer de la Portella de Ciutat, n.º 16, on visquè (1) i sota l'atracció irresistible de l'eternitat, que tan aprop sentia, clovia's un any i mig abans de retornar el cos a la terra, als seixanta dos, precisament a la vetlla de la Revolució Francesa, flor roja i gegantina que tot just grellava del gra colgat dins la corrupció del segle. Amb el Dr. Fiol també finia la bella tanyada del seu arbre genealògic, fruitat de noble ascendència, embaumada pel perfum perennal de santedat que escampa el lliri gentil de so'n Gallard. La brillantor familiar resplendeix en la nota i arbre adjunts, que un amic tan competent com carament volgut, En Josep Ramis d'Ayreflori i Sureda volenterosament ha compost per aquesta introducció. «Tenia aquesta família la sepultura a la parròquia de Sant Miquel, davant l'altar major, en la que s'enterrava a mitjan segle XVIIe segons consta de la partida de defunció de la Sra. Catarina Flor, muller del discret Jaume Fiol, notari molt distingit d'aquesta ciutat.

(1) Aquesta casa abans feia cantonada del carrer d'En Ginard, i posava en comunicació el carrer de la Portella amb el de Miramar, actualment sense eixida al primer. La illeta al començ del carrer de la Portella, truncada perquè aturava la lliure entrada i sortida dels cotxes a casa Villalonga, formava amb els carrers propers un creuer de convergència, anomenat els *quatre cantons*. La casa del Dr. Fiol, la volada de la qual volta per l'esmentat carrer d'En Ginard, per voluntat testamentaria devia vendre's al cap d'un nombre d'anys igual al de la seva vida i mentre arribàs el temps senyalat pel testament, l'habità el *Jutge de Pobres* i per això el poble l'anomenava *de les ànimes*. Transcorreguts més de seixanta dos anys, fou venuda i el diner gastat en obres a la Misericòrdia.

«En aquella època la família Fiol estava entroncada amb famílies d'estament de Ciutadans militars de Mallorca: Manera, Flor, Serra, etc. El propi Dr. Fiol fou inclòs l'any 1762 dins l'allistament noble de la illa, que es feu amb motiu de la creació de les Milícies provincials de Mallorca, com a Ciutadà honrat de la present Ciutat (V. Arx. Municipal, llibre d'Actes del dit any). I segurament era mereixedor de semblant distinció per pertànyer a antiga família, molts de membres de la qual vestiren la toga de juriconsult, circumstància honrosa que la feia mereixedora, inseguint venerable consuetud del Regne, d'ésser contada dins l'honorífic estament de Ciutadans. De més a més, de part de mare el Dr. Fiol venia de les primeres famílies de Sóller, totes ben assenyalsades i de molta consideració en el Regne» (1) Bé haguéssim volgut que la *vera efigies* del Dr. Fiol hagués precedit aquest volum. Però més que l'hem cercada no l'hem poguda haver.

Als qui ens és grat de portar la història fins al més petit detall, l'obra del Dr. Fiol no pot menys d'interessar-nos per la vàlua documental. Els crònics, i bona part de la literatura arqueològica fins ara coneguda, ens mostren la societat i allò que realitzava a una hora concreta la institució que la regia, o els esdeveniments que captien la curiositat dels ciutadans. Aquest *Dietari* pren una altra direcció; l'esment es concentra en reduir el camp de la visió i intensificar el descapdellament de la vida social entorn d'un individu, per tal de vesllumar d'aquesta faïç el joc entremaliat de virtuts i vicis, de grandeses, misèries i passions que formen l'ambient veritat on aquell es movia. Des d'aquest pla, no cal dubtar que devenen vives i profitoses les ensenyances que n'ergeixen; ben exactes i encantadors els elements que ens serviran per haver el perfecte coneixement de l'època. Sempre serà més adient presentar un home i les seves relacions amb els altres homes per treure idea exacte del teixit espès i complicat que va componguent el pas d'una sèrie d'anys, impenetrable a l'esguard de l'historiador ben sovint, que no traçar més o menys subtilment la silueta d'una societat abstracta i volatilitzada, manllevant a estones colors a la poesia, a risc, però, de contrastar fonamentalment amb la idiosincràcia real dels individus, part activa i integrant de l'acció, que

(1) Vegi's també la seva obra: *Alistamiento Noble de Mallorca*, pág. 388.

es preten revivar. Per això fóra més útil, si fos possible, perfilar, abans que les institucions politico-jurídiques, l'estudi previ o paral·lel dels costums, ja que aquests són els determinants immediats d'aquelles.

Els crònics, que En Campaner traduïa amb paciència digna d'una obra més sortada de la nostra llengua a l'espanyola, en el traspass esbravava tota la frescor i vivesa alada dels originals i conjuminava amb ells el *Cronicon Majoricense*, recollint solament els ecos dels fets que transcendien a la vida pública. En canvi, els del viure quotidià, que són precisament els que acoloren millor i reflexen l'hora històrica i trepiden al seu ritme, eren negligits. Menat per aquest criteri generalitzador, d'altra banda tan corrent entre els estudiosos de llavors, no és d'extranyar que després de fullejar l'original que avui donam a l'estampa, a més de dir que comprèn els anys de 1786, 87 i 88, exterioritzàs l'opinió que li merexia en un article, (1) el to del qual és desdient de la fermesa i exactitud de criteri a que ens té acostumats i que, per fragilitat, en aquest punt, recorda una volta més aquella dita horaciana: *quandoque bonus dormitat Homerus*. En l'esmentat article afirma amb tot el pes de la seva autoritat, que el Dr. Fiol al llarg del seu *Dietari* «no consigna en les múltiples i brevíssimes anotacions gairebé ni una dada d'algun interès o curiositat cronològica que serveixa per a la història de nostra illa». I més avall, amb cert caire que no deixa d'ésser ben paradoxal després de trobar notícies tocants al nostre teatre, la mateixa satisfacció que li dona la insospitada i per ell preuada troballa el fa exclamar ingènua-ment que ja pot «comprendre que té el quadern indisputable atractiu per les persones a qui els és plaent de rememorar els costums dels nostres avantpassats i d'estudiar l'avenç de llur educació i cultura». La fonda veneració que sentim vers el laboriosíssim i meritíssim Campaner ens veda de fer-hi comentaris.

Així, per ell, quan no sia més que pel caràcter propi, el present *Dietari* és una obra pariona a la del Dr. Cabanes, *Moeurs intimes du passé*. I volem esmentar aquest escriptor francès de passada, perquè en la nostra gloriosa tradició literària no coneixem cap precedent.

En resten ben enfora el *Manual de les dades* que els nostres arqueòlegs espigolaren dins el clautancat Arxiu del Reial Patrimoni, i que comprèn des dels anys 1309 a 1470; també el *Libre de despeses diàries* que per compte del Rei es feren a ca D.ª Saura de Pinós des de 1.er de juliol de 1307 a 30 juny de l'any prop següent, i fins i tot el *Libre de anotacions y rebuts del magnífich Sr. Perellós de Pax*, d'una vuitantena de fols, a través dels quals entrellucam el maneig d'una casa noble mallorquina al XVIe segle, on, al costat de l'apuntació íntima i familiar s'hi agombolen plàcidament i magnífica unes quantes receptes casolanes que anostren en la manera de fer mitja lliure de salsa o de guarir «falcons, la qual tinch de hun casador quin vene hun tunisench qui anava ab les gualeres de don Bernardino».

No és versemblant, ni remotament, que el Dr. Fiol s'atancàs a conrear ací la *Memòria*, gènere literari que en aquell temps a França prenia capdal volada, després que Rousseau aconseguia encativar la societat que el voltava amb la redacció de les seves *Confessions* avui d'embafofa lectura si voleu, però amarades d'un gran sentiment de la vida domèstica. No cal ponderar ara l'eficàcia de l'exemple, ni el nombre d'imitadors, que creixia singularment entre les senyores «d'esperit sensible i interessants», com eren signades les persones a qui prengué la pruija d'obrir llur petit registre on consignaven mandrosament llurs impresions, records i abellidors ensomnis.

Amb tot, hem de pensar que no pogué sostreurer-se al mal del temps el nostre juriconsult i, així, a la faisó de Saint-Simon, es resolgué a perpetuar per escrit el que li esdevenia o veia, si bé dins un escenari més tranquil i limitat, amb el propòsit de servir-ne el secret per pròpia satisfacció i deixar-lo, ensems, assegurat de tota indiscreció *sous les plus sures serrures*. Per semblant comportava's Pascal amb els *Pensaments* redactats en forma de notes i pel seu us particular, amb l'eixutor d'estil que tan agrament desplaïa a Voltaire. ¡Reparau de quina manera són sempre fallits els propòsits de l'home!

Aquest poc mirament i despreocupació de qui escriu per a un públic inexistent, a la llarga esdevé la millor disposició per a produir alguna cosa de valor. Ja el poeta Gray se'n adonà d'aquesta ventatge i, tot convençut, no es cansava d'encarir la tasca dels escriptors de *Memòries*, que just s'aconhorten d'assentar els esdeve-

(1) El Teatro de Palma en 1786, 1787 y 1788. (*Almanaque Balear para el año 1880.*)

niments tals com succeeixen, sense postissures ni habillaments, desrobats de tota afectació personal, i encara els prometia, a guisa de ben merecudada mercè, la maina de lectors que mai no havien de tenir els analistes de pretensions. Escriure el que fou vist i oït és, senzillament, compondre un llibre simple, però rar i curull d'encisos, que mai la mà no gora deixar. Precisament aquesta difícil simplicitat era la qualitat que més encobeïa Grimm en les Memòries de Mme d'Épinay, i ponderava amb paraules vessants d'admiració. Veiau l'entusiasme irrefrenable que posava en parlar de l'esmentat llibre: *«En vérité il est charmant. J'étais bien las lorsqu'on me l'a remis; j'y ai jeté les yeux, je n'ai jamais pu le quitter; à deux heures du matin je lisais encore; si vous continuez de même, vous ferez très sûrement un ouvrage unique»* «*Mais n'y travaillez que lorsque vous en aurez vraiment le désir, et sur toutes, oubliez toujours que vous faites un livre; c'est l'air de vérité, qui ne se donne pas quand il n'y est pas du premier jet, et l'imagination la plus heureuse ne le remplace point*». I el temps s'encarregava de confirmar plenament l'optimisme dels auguris, ja que qui vulgui conèixer la XVIIe centúria, no podrà oblidar les Memòries de Mme d'Épinay.

Per semblant, el Dr. Fiol en feia poc recapte de la vanitat literària en redactar les quotidianes apuntacions. Indubtablement la seva ambició no aniria més enllà del goig d'inventariar en el seu dietari íntim el més íxent de les relacions, bé casolanes bé socials, per pròpia utilitat en el govern i administració del seus afers i per bona memòria. Sens adonar-se'n, potser, practicava l'oportuníssim consell del poeta profà: *carpe diem*: caça el dia, que fuig del teu davant com una papallona inquieta i pren-ne el polsim daurat de les ales. I en aquest punt, si em fos permesa una curta digressió, diria que en el *Dietari* del Dr. Fiol, com en els altres escrits de caracter semblant, —lletres, cronicons, relacions de festes, etc —no'm puc estar de veure-hi la més viva i autèntica representació periodística de la nostra Mallorca a l'època respectiva. En les referències que acoblaven cal endevinar-hi els elements embrionaris del modern diari, el qual, amb la regularitat isòcrona d'un fenomen natural saluda la claror de cada dia. Bé és veritat que no gaudiren els honors de la difusió i la publicitat, la qual ateny el mèrit de condensar en cada fulla, a manera de cambra obscura, la visió íntegra de l'ample panorama que

s'aixampla davant la lent. Amb tot, s'avenien prívadament a les exigències de la curiositat informativa, la mateixa que als nostres dies fa correr febrosament l'estilogràfica dels folicularis com abans la ploma ben tallada dels gasetillers i assagistes, els quals, llavors com ara, es feien goig de passar revista a la societat a través de totes les classes, condicions i jerarquies, per tal d'empremtar llur petjada en el paper i després mostrar-la a la posteritat. I aquest periodisme manuscrit, que els amadors de la Pàtria defensam pam a pam de l'atac destructor del periodisme imprès, que aparexia a Mallorca l'any 1779 amb la *Noticia Periodica* i que havia d'aconseguir a l'avenir esponerosa existència.

De més a més, el nodrit noticiari del Doctor Fiol neixia en un ambient poc favorable al desplegament i a la gràcia espiritual, que suposen absoluta llibertat per l'escriptor en l'us de la llengua teral i una literatura floreixent, plena de maduresa i de consciència col·lectiva. I aquestes condicions, feia tres segles no eren les pròpies de la nostra cultura, que trobava's en forçada depauperació. L'hegemonia espanyola, que val a dir castellana, durava del tot entronitzada.

Amb l'unitat política, i el consegüent predomini de la cultura espanyola, amb la imposició de la seva llengua, s'esllanguiren les demés cultures, les quals, abans de romandre soterrades sota l'al·livió impetuós que damunt d'elles s'esbancava d'elements extranyos, deixaven per admiració del món l'exuberant florida de produccions, flors exquisides de l'esperit, i en el pervenir unes possibilitats no menys ubèrrimes que no esdevengueren realitat per l'adversitat del temps. L'obra gegantina, tammateix, que la literatura espanyola bastia damunt ruïnes tan venerables, durant els segles XVIe i XVIIe amb probabilitats de ferrenya estabilitat, però que s'estimbava al següent, era il·luminada, en opinió de Macaulay, per les clarors capvesprals d'aquelles literatures medievals, singularment de la nostra, inútilment sacrificada a honor i glòria de l'espanyola, llavors massa afalagada de reis ufanosos. Ramon Lull, des de la pau del seu vas degué repetir aquell blasme, roent de santa indignació contra aquesta obra de despietada destrucció, que ja en el poema *Desconhort* llançava contra els iconoclastes del cenobi de Miramar.

Inútilment els governs estimularen els lite-

rats, sens aconseguir tammateix encendre la flama del geni en l'esperit dels qui n'eren orfes. En canvi,—en el pecat havien de portar la penitència,—el primer que perdien els espanyols era llur personalitat nacional. Davant tanta indigència França ofrenava'ls els seus escriptors traduïts i els seus gusts amb Felip V, en tal forma que ja Mesonero Romanos un poc avergonyit, podia afirmar que els espanyols eren la gent més traduïda, i per tal de fer-los remuntar el vol restaren ineficients els afanys dels reis amb la creació de la *Biblioteca Real* (1714) i la *Academia de la Lengua* (1714) y la de *Historia* (1738). Al més, veieren-se una caterva de literats mediocres, pobres d'inspiració, bons per entretenir els ocis componguent exòtiques imitacions, engendrant penosament la migradesa d'una poesia freda, artificiosa i anèmica, que altra no cabia esperar-ne de l'ambient en que bellugaven se, dens en èlogues, letrilles, *romances* i anacreòntiques. Qui gosava aixecar-se un palm de la terra era la generació que tot just brotonava d'erudits i crítics, els quals en llurs dèries d'investigació acreixien la història de la cultura i cridaven amb llur exemple vers elles el major esforç d'atenció dels qui sentien jalers de saber. I el Dr. Fiol i el mateix salonet Serra no pogueren sostreure-se als efectes d'aquesta llarga i fatal davallada en els nostres interessos espirituals de llengua i cultura, que marca un desert estepari en la història de la nostra literatura. El que ens meravella és que el simpàtic jurisconsult recordàs encara la parla terral, aleshores oblidada, proscria i viltenguda, en la redacció d'aquestes notes. Així i tot, ens llegava una obra única i atraient, malgrat la forma en alguns endrets un poc desballestada i despentinada, però que no és obstacle perquè sota d'ella hi lleneguïn escoladisses escenes tot just esboçades i s'aixequin de peu els personatges per caminar davant nosaltres. Llevat d'una partida d'aparents vulgaritats en el detall i en algunes pinzellades secundàries, pren relleu el fons d'un quadre vertader, revelador d'un aplec de costums ja esvaïdes. I és que amb el que la vida diària té de més familiar, per no dir vulgar, el Dr. Fiol arriba a interessar-nos, i no precisament per la part que hi pren la seva persona, sinó justament pel caire viu i sentit que a tot arreu és patent, per l'emoció que ens faria sentir qualsevol novel·la realista.

I aquest estil tan simple i nu, a voltes bru, sec, sens deixar d'ésser sempre familiar, sobri fins

la magror, que us acompanya des de la primera pàgina en companyia agradosa, resta de més a més amanit per un polset de sal suaument picant, de l'humor que és un estimulant poderós i la saba colorant del talent. La ploma corre amb tal abandó que ben sovint és indiscreta i franca, i en no pocs endrets càustica i mossegadora, mancada, això si, d'aquell to agre tan propi de la dama desenfainada, de la impertinència paradoxal i provocadora de qualsevol malcontent. Ran d'observacions subtils i pintoresques, traçades amb finor d'esperit, criteri ferm i admirable bon seny veureu saltar-hi llampecs maliciosos, com d'una pedra foguera, que acabarien per convençer-vos que en total és la revelació d'un indiscret a un curiós innominat, però igualment greu i indiscret. Perquè, jo no sé si el lector se'n haurà adonat del poc compte que el nostre jurisconsult pren en jutjar certes persones i de l'esguard penetrant amb que atravesava la cuirassa de la gravetat i ceremonial amb que cuiden voltar-se a distància, per tal de no ésser conegudes per les ànimes ingènues. Decididament, la hipocresia, el millor homenatge del vici a la virtut, l'aparença exterior desorientadora que tan agudament La Rochefoucauld acusava públicament com «*un mystère du corps inventé pour cacher les défauts de l'esprit*» troba en la ploma del Dr. Fiol el flagell terrible.

Al llarg de l'obra difícilment topariem amb el més petit èmfasi, ni amb el més insignificant intent d'alsar el to. Mes tost notes consignades amb un aire perfecte de veritat, amb el sentiment de gentil bonhomia, gran dosi d'observació i dramatisme, amb tal densitat informativa que potser en altres mans fóra pesada. En canvi, aquesta sobrietat, que no ens cansariem de ponderar com a mèrit, fa pensar d'altra banda si esdevindrà motiu de plànyer-la, ja que segurament ens priva de múltiples menuderies, que la curiositat gosa pressentir a manera de voltes i revoltes gracioses, vertader encant del camí. L'enyorament del que deixava inèdit el Dr. Fiol és sensible si es té en compte que l'exhumació d'aquesta casta de documents constitueix un dels mitjans adients per clarificar un període important de la història, remogut per grans onades de passions i de idees, que en ondes concèntriques, bé manses bé furientes, arribaven fins a les platges més remotes d'Europa, i que va des de Lluís XIV a Napoleó. «Aquesta època, observa M. de Lescure en el

prefaci a la *Correspondance secreta inédite sur Louis XVI, Marie-Antoinette. La Cour et la Ville, de 1777 a 1792* que s'anomena el segle Devuité, monjoiat pel llit olímpic on el gran rei meravellava's de morir i el cadafalc on Lluís XVIe s'esglaiava de pujar, és on neix, creix i triunfa sobre les desferres del món antic, el món novell en què ara vivim.

De les relacions orgàniques, íntimes i profundes entre un segle transitori i regenerador i el següent, provenen, s'esperonen, s'agullonen sens aturall, mutualment, la pruija de l'historiador i la del moralista, entossudits en l'escorcoll, a pedres menudes, dels problemes dels nostres orígens intel·lectuals, artístics i polítics, i alhora la curiositat entremesclada de cura i simpatia del públic que sap acollir reverencialment el que ens ajuda a conèixer més els avant-passats.»

Per qui empengui ací aquest treball no dubtam que el present *Dietari* ha d'ésser un element de consulta preuadíssim. Mes d'una volta el pessigolleig de la tentació davant el cabal nodrit de dades i notes espigolades al ritme esbraonador de la transcripció, unes estimulants per llur gràcia i novetat, altres per l'observació incisiva, per la impressió moral, pel mot desusat ara, però aletejant, animat i frescoral, per la pinzellada ràpida tota color, revelador tot plegat d'aspectes i escenes íntimes, gairebé inconegudes, gosà aplanar la voluntat als afalacs temptadors de portar-ho a bona fi. Per això fóra necessari engruixir les dimensions del pròleg i córrer el risc de reproduir per endavant part del *Dietari* desrobat certament de la gràcia ingènua i virginal de la primitiva redacció que és el seu millor ornament. D'altra banda, aquesta tasca hagués estat pròpia d'un esperit subtil i selectíssim com el de Miquel S. Oliver, autor de les deliciósíssimes *Flors del Silenci*, l'únic que n'hagués sabut treure bon partit d'aquest *Dietari*. No he volgut esfullar doncs aquesta flor d'antiquitat. Més tost he preferit posar-la dins un pitxer per a plaer dels altres i meu.

Amb tot, volem esmentar que ací hi deixa ren esqueixos de llur vida institucions mallorquines tals com el Col·legi d'Advocats, del qual el Dr. Fiol era cofundador, l'Universitat Literària, la Germandat de Sant Francesc, els inicis de la fugissera Acadèmia Médico-Pràctica i d'altres. Els futur historiador del nostre teatre, de l'art musical, dels costums casolans haurà de venir a aquest *Dietari*, on trobarà notícies que no són a altre lloc, i també el qui s'afanyi per

conèixer altres aspectes de la vida ciutadana. Aquest manuscrit del Dr. Fiol li ha de revelar a balquena fets els més suggestius i varis, uns endolats, com l'assassinat del Dr. Aulf prop el portal de l'Universitat vella; execucions com la de Cristòfol d'Alba a les forques noves del Mercat; referències tocants a espectacles públics, com la inauguració dels tancats prop de l'Hospital; d'altres rivetades de celada ironia com la que a la S.^{ra} Chacon li furtaren un rellotge devora l'església de Sant Nicolau, que demostra que els enemics del setè manament són ja vells; la que la *Muntaner alias Miraclet vuy hora de Vespres se es feta retratar y se ha observat molt be: aportava rebosillo encarnat, randa blanca y polvos*; sens descuidar finalment el cobetjat *cocodrilo*, present que el seu cunyat Bonaventura rebé de Filipines. El 16 novembre de 1788 anotarà: *El Bisbe predica, y lo he oit: declama contra las toualetes de las Donas y contra la galeria del Corral de Comedias*. I, amb tot, afegeix: *Vaitx a la Comedia: EL TEXEDOR DE PAÑOS INGLES, y per estar malalt el meu criad, me acompanya el de Serra*. En un mot, tota una gama variada i rica de tonalitats psíquico morals.

Com aquest *Dietari* ha aparegut per primera volta i a tongades a les planes del BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LUL·LIANA he'tengut bona avinentesa, en tant, de recollir les manifestacions espontànies dels lectors, totes ben entusiastes i afalagadores, que han esvait del tot la timidessa amb que comencí a copiar-lo i la preocupació amb que doní les quartel·les a l'imprensa, tot esperant la impressió dels estudiosos. L'interès de la majoria d'aquests concentra's singularment per la novetat en el fet, tan sovint consignat, dels obsequis de cortesia que, inlassablement, anaven i venien gairebé quotidianament, de parent a parent, llur qualitat, i per motius quasi sempre insignificants proves feaents amb què complavien-se, més tost que amb paraules, de mostrar l'afecte i refermar lo. Si la família Fiol era un cas representatiu d'altres al seu temps, bellament podria dir-se que amb aquests agradosos festejaments trobaren la manera de fer soportable la vida i d'endolcir-la fins al punt que ho comportava. Tot recorrent ne les planes no és difícil de presentar un inventari de les l·laminadures que preferentment adelitaven el paladar, per la confecció de les quals les dames tenien les millors traces; i en aquesta tasca no eren menys destres les mans de les religioses, magres per la penitència. No puc dir

certament a quina bresca cercarien la mel amb que fornien tantes llepolies, però, així i tot, no puc estar-me de fantasiar que els seus ulls, lleugerament voluptuosos, degueren vagar a la recerca del dolç cobejat, per les planes de *Le Pastissier français où est enseignée la manière de faire toute sorte de pâtisserie très utile à toutes sortes de personnes...* que els tan anomenats llibrers tipògrafs Lluís i Daniel Elzevir l'any 1655 llançaven al mercat, joia bibliogràfica en 12.ª, d'estil polit, fina estampació, de inicials i vinyetes acurades i enquadració flexible de pergami; o, qui sab, si a casa nostra mateix, en el *Libre lo qual ha compost lo diligent Mestre Robert, coch del Sereníssim señor Don Ferrando Rey de Nàpols*, estampat a Barcelona en 1568.

Per la meua part, veusací un esboç d'inventari, naturalment molt incomplet.

Els convents de Santa Margarida i Santa Clara tenien anomenada per les coques maurades de pasta dura. També el de Santa Clara per la cansaladilla, formatjades de pasta reial, redons de cabell d'àngel, biscotxo o Pa d'En Pou a la italiana de Monsieur Anton, tortades, coques grans amb sucre i bescuit. el qual també feien les monges del Canonge Garau.

A Sant Jeroni, els melindros o medritxos. L'especialitat de les monges d'Inca eren les pastes *solis presbiteris* o concrets amb crosta de sucre, bunyols de vent i concrets.

Les de Sineu feien concrets, als que s'afegia el nom del poble. Les de Santa Catarina de Sena de Ciutat tenien les mans beneïdes per l'escudella dolça. Una altra escudella, anomenada blanca, era pròpia de Cartoixa; a la Concepció de Ciutat, coques de borratxa i Pa d'En Pou amb crosta de sucre pinyonada; a Santa Magdalena, ésses, gubellets de pasta de concret amb llet, gubellets de Pa d'En Pou, coques, tauletes d'ordi, greixoneres de bou i de moltó. A diferents convents, puntes a l'aire.

A les cases particulars i en ocasions no tan solemnes no hi mancaven les rosquilles, coquetes de la reina, oliades, ensaimades, escalons, confitura, quartos, puntes a l'aire, tortes de xixarro, tortades de crema o pasta d'ametlles del coc del senyor Bisbe, bocadillos de moll d'ous de bou i de crema, pastelillos de crema, pastelons, menjar blanc, penaliç, xalia de tresat de Malta, doblegats de pasta fina, natilla, formatge gelat, pastissos reials de pasta fina de fulls i a dins ous mols de Miquel de Casa Pueyo, llet,

aigua de fresses, aigua d'ous moles de D.ª Maria Gertrudis, casques, coques bambes, corbates, bescuit menut, coques amb mel i de Nadal. Després venia una altre secció no menys atractiva i selecte. Devora el moscatell s'hi arrencleraven amb posat seductor la pera confitada, la patata, melmelada, etzerola, oranges, mostillo, síndria, fraula, membrillo, pinyonada, pasta reial, coques rosades, caramel·los, pistatxos, confits de taronge o d'ametlla, ous de faltriquera, bescuit de metles agres, bolados, xocolate, llet d'amella, iemes d'Alagon, biscotxos de Terol, vi de Pere Ximeniç de vint anys, vi de pàmpol rodut de Planícia, fonoll ensucrat... En un mot, una llista ben nodrida de llamineries que Brillat-Savarin no hagués esquivat d'afegir a la *Physiologie du goût, ou meditations de gastronomie transcendante...* (Paris, Gonet) obra deliciosa, on l'art de menjar bé és patent amb tot l'encís possible: i no fóra inútil als redactors de *l'Almanach des Gourmands, ou calendrier nutritif, servant de guide dans les moyens de faire excellente chère*. I potser la Duquesa d'Abrantes fos oblidadissa en aquest punt de l'exigència, aleshores massa femenina i que mai no perdonà a Savarin, que per ésser millor el menjar devia ajuntar-s'hi triada crestalleria, gentil argenteria, magnífiques porcel·lanes i mantelleria de Flandes o de Saxònia.

La color familiar i domèstica que amara les pàgines d'aquest *Dietari*, com notarem abastament, fa actual el record d'altres semblants, és a dir, les *Memòries* de Marmontiel, que tan s'agradava de consignar els detalls més insignificants pertanyents al menjar, en tal faicç que malgrat el temps que d'ell ens separa, el lector que va fulletjant-les, encara ara sembla-li assaborir amb l'autor el vi de la Champagne i de To Kai, el primer dinar fet a la Bastilla, el gust de les cranques tretes del riu Vaucluse, les saboroses anxoves, i d'això se n'adalitarà potser més que no de resseguir les petjades platòniques de Petrarca.

Talment com ara, ja llavors els qui no parlen català són anomenats forasters. Vegi's la nota del 30 de juliol de 1788. La pruija tan remarcada pel Dr. Fiol de beure aigua gelada i prendre xocolata, costum introduït per l'exemple de dames tan distingides com Anna d'Austria i Maria Teresa, és la mateixa que ja en 1679 encativava l'atenció de Mme d'Aulnay, com esmenta en la relació del primer viatge fet a la península, llibre

del qual Taine extreia els materials pels seus *Assaigs de Crítica i d'Història*. I això que encara el francès Doret no havia substituït la fabricació de la xocolata a mà per la mecànica. Aquesta coincidència, per no reportar-ne d'altres, me feu pensar adesiara fins a quin punt la vida social i domèstica avançava en el procés de grisa unificació començat en bona part a la XVI.^a centúria. I aquesta mena de sensualitat o *gourmandise* crec que més tost de minvar el caràcter amable que es destria en la baldor de notes agavellades, l'acreix i acolora.

* * *

Després del Dr. Fiol, figura central del present *Dietari*, el personatge que hi cobra més relleu és, certament, el tonsurat Bonaventura Serra, que bé mereix els honors d'acurat estudi biogràfic, i del qual açí troben-se notícies interessants, tal volta úniques referents als darrers anys de la seva vida i a la sort dels seus béns. També a guisa de contribució són inclosos a l'apèndix un trasllat del testament i un esboç autobiogràfic, encara inèdit, on En Serra hi apuntava el que més podia interessar a la posteritat, per la qual semblava escriure-la, pertanyent a la seva vida literària i privada. La importància de les revelacions íntimes fa més sensible l'avàrcia amb que prodigava-les. El manuscrit, que ben segur no passaria d'un simple borrador i que resta escrit encara per la mà confident de Bonaventura, amb multitud d'anotacions i esmenes marginals que corresponen als llocs fallits del text, és ara curiosament reconstruït i afegit a l'apèndix. Cal doldre's, certament, que En Serra deixàs així embastada la seva autobiografia, i lleugerament registrades algunes notícies, de les moltíssimes que irremissiblement s'en portava a la fossa i que avui ens manquen per estudiar la seva època. Ell representa la més saludable reacció dels interessos de l'esperit contra l'enutjós esgarriament del bon gust, i és el primer dels inconformistes que no es resignen a lliurar-se a la eixorca llamentació davant la baixa de nivell de cultura general, ans bé treballen patriòticament i ardida per tal de clivellar el terror eixut i empedreït de les lletres i ciències, i colgar hi la llavor d'anyades retents. I per això és constituït el famós *salonet*. En Serra, que per seguir el costum del temps era tonsurat, era un exemplar modèlic d'*abate* a la francesa. I allí eren familiars els noms de

Voltaire i el del P. Feijóo, polígraf i antil·lulista, a qui algú motejà de Voltaire espanyol. En una de les obres més conegudes d'En Serra, *Glorias de Mallorca*, (1) que'n recorda una altra d'ídentic títol de l'abundós benedictí, les *Glorias de España*, no pot esmentar el pare de l'enciclopedisme sens ajuntar-hi amb cert respecte reverencial el qualificatiu de *discretíssim*. (2) ¡Quina paradoxa! Les ombres d'aquestes dues figures, ideològicament diverses i oposades projectaven se en les reunions sàvies i casolanes de ca'n Serra del carrer de la Portella (3), on assistien En Ramon de Togores, En Montis, els Marquesos de la Bastida i de Campo Franco, Virgili, Rubí i el mateix futur Cardenal Despuig, per no retreure-ne d'altres. La publicació del *Teatre Crític* i de les *Cartes erudites* del religiós que tan agosaradament s'anomenava ell mateix «ciutadà lliure de la república de les lletres», amanides d'un esceptisme irònic, humanament sanitos, tot avançant-se al seu temps venien de bona hora a desfer no pocs errors i a ridiculitzar preocupacions, i ensems obrir nous camins a les disciplines profanes, amb un seguit de polèmiques profitoses.

Realment devia ésser un petit paradís aquell amable redós de ca'n Serra, i ben fugisseres les hores escolades en profitosa i agradosa conversa. El filòsof ginebrí, en una de les seves

(1) Aquesta i *Disertacion del Pueblo Bocaritano* són les úniques obres que veia publicades. En curs de publicació deixava: *Flora Mallorquina*, *Historia Natural de la Isla*, dos volums de *Jurisprudencia sobre los errores del Derecho* i començades moltes més. La seva llibreria, notable pel número d'obres, singularitat d'algunes d'elles i molts de manuscrits la llegà al seu íntim amic Josep Pueyo i Pueyo, Marqués de Campo Franco.

(2) En la pàgina 104 i següent en voler comparar la gesta d'Anibal, tot fent camí vers Itàlia, amb la de Carles XII retreu a aquest propòsit: *un pasaje de la bella Historia desde Principe, que escriuió, segun se dá por cierto, el discretísimo M. de Voltayre.*

(3) L'ample vestibul del casal de Don Enric Espanya, que porta el n.º 30-32 ocupa la doble àrea de les entrades que foren de Bonaventura Serra i del Dr. Calafat. La columna actual central assenyala el lloc de la paret mitjera, i el portal interior, a la fi de l'escala principal, és el mateix per on s'entrava a ca'n Serra. La finestra situada al seu enfront, abans de la reforma relativament moderna, correspon al portal d'entrada a la del Dr. Calafat. Les escales principals eren adossades a la paret mitjera. Amics de la cultura de Mallorca ¿no valdria ben bé la pena de perpetuar aquest record amb una làpida?

lletres, en parlar de l'ànima deia: *C'est un feu que Dieu nous a confié; nous devons le nourrir de ce que nous trouvons de plus précieux*. I a un altre endret francament manifestava un del anhels més fonament sentits, ço és, viure en el redòs plaent on sens estar aïllada l'ànima, pogués trobar-se abrigada, independent i pensar ben alt. I corprès de tal preocupació escrivia a Cideville: *Mon Dieu que ce serait une vie délicieuse de se trouver logés ensemble trois o quatre de Lettres, avec des talents et point de jalousie, de s'aimer, de vivre doucement, de cultiver son art, d'en parler, de s'éclairer mutuellement. Je me figure que je vivrai un jour dans ce petit paradis*.

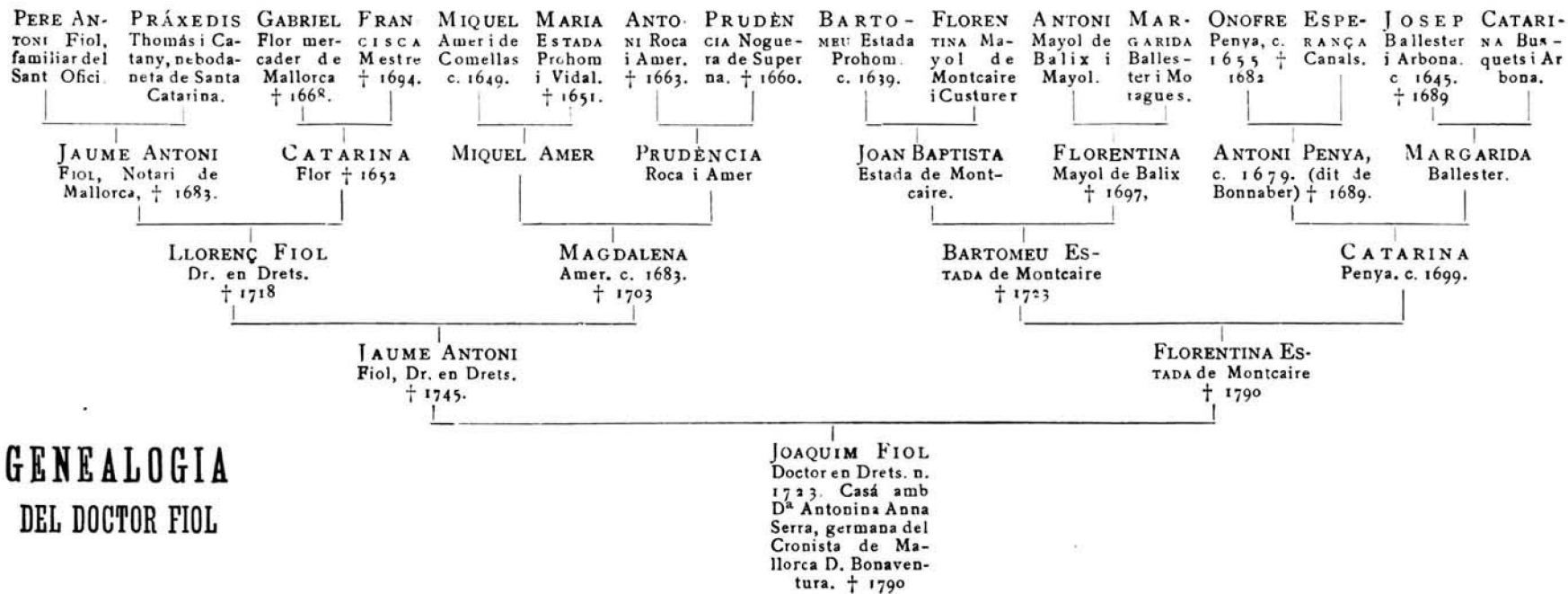
El nodriment de l'esperit amb tot el que el volta de més ric i delicat, l'ençís paradístac que atreien i afalagaven, com una visió llunyana de benestar la imaginació de Voltaire, sobretot la conversa sàvia i discreta foren l'estímul i el millor aglutinant de voluntats en tots els cenacles literaris que anaren fundant-se a la veïna República, i certament no n'era una excepció el de ca'n Serra. D'ells vaig parlar, anys enrera, en el cicle de conferències organitzat pel *Foment de Cultura de la Dona* de Soller, sota el tema tan escaient per aquesta benemèrita institució femenina: *Formació de la Dona al segle XVIII*.⁶ D'aquestes assemblees, que Ciceró anomenava *sermonis societas*, (l'amical conversació) deia: «Els plaers espirituals, els divertiments trobaren-se sostrets per lectures serioses i converses doctrinals. Ací, desde Voltaire fins a Chateaubriand hi donaren a tastar les primícies de ses obres, les quals després de eixir a llum, havien d'atènyer els honors de la immortalitat. Ací la dona, amb les seves gràcies naturals, inspiració i subtilitat d'enginy començarà d'exercir el seu vast i segur imperi: enmotllarà aquella societat, plena d'encant i refinament, que forjava el caràcter inconfusible de la literatura francesa i que, abans de la Revolució, deixava embadalida tota Europa davant aquest llogar nou de gust encisador. Des de llavors, mostrarà als altres pobles les condicions de vertader mestratge, mercès al seu geni poètic i artístic, eternalment creador i original, acabant per imposar-se, procreant-los a la seva imatge i semblança. Dins els salons, la vida que volava amb una ala fregant la terra, començà d'aixecar el vol, afanyosa de nova llum i nous ideals regeneradors, no pressentint potser els gèrmens que covaven per endavant.

»I com els salons multiplicaven-se, prest,

enfront del de la senyora de Luxembourg havia d'obrir el seu la Mariscalca de Beauvais, dama amatent i dolça, verdadera mestra en l'art de conversar, el que llavors valia. La seva conversa era plana i no per això menys subtil i enlairada, plena de seny i d'un caient de feminitat corprenedora. Les llargues hores de companyia demanaven conversa viva i alada. Per això, tots els aconteximents del dia hi tenien llur eco i els tertulians podien encomanar-se a pler a les dèries pròpies de llur meditació i estudi. Així, mentre el Cardenal de Retz conta a pedres menudes els seus viatges, el senyor de la Rochefoucauld es perd en divagacions d'ordre moral i encara el segueix la senyora de La Fayette amb reflexions que atanyen al cor i que desiara talla la sobtada intervenció de la senyora Sevigné sobre coses que la feren d'aprop tocant a l'amor maternal, o més ben dit, a la follia per la seva única filla. ¡Oh, l'amigable conversa, franca i oberta!...»

Al bell començ foren aquests salonets santuaris profans on eren conreuades les arts i les ciències que, a la fi, però, esdevenien centres de propaganda escèptica, fogars de la revolució que ja clarejava i on s'atiava el foc de l'admiració vers els ídols de l'opinió: Voltaire, Rousseau, Lambert. Malgrat no tenir notícies concretes, no seria inversemblant d'afirmar que entre el *salonet* d'En Serra i els que s'obrien a París en aquesta època s'interposava un abisme ideològic. La reacció operada corria per llits diferents. Ací, per bé que els contertulians d'En Serra mantenguessen obertes les finestres damunt tots els endrets i espiaassen tots els focs que anaven encenguent-se a l'horitzó, clarificant noves perspectives de progrés moral i material, mai no permeteren que la intimitat del cenacle fos pertorbada, ni que la tramontanada del materialisme hi entràs amb l'halenada freda, ni hi deixassen la petja els amadors de la religió de la decència i bon to, del culte als escrúpols refinats de la consciència i del sentiment, els atormentats del pudor aristocràtic i de la vanitat literària. Amb tot, hi traspuava el seu puntet d'estoïcisme filosòfic, d'aquella *ataràxia*, que tenia per fi fer l'home savi mitjantçant el treball i el prudent menyspreu del món i del seu viure cascavallejador d'inútils amors i temors.

Tal és la impressió que es pot treure de la lectura seriosa de les vastes *Miscel·lànies*, espècie de *quoddam litterarum penus* que de bon grat emparentaria amb les *Nits Atiques*

GENEALOGIA DEL DOCTOR Fiol

d'Aulus Geli, en la redacció de les quals tants d'afanys i vetlles esmerçaren aquells erudits, mai aconhortats de saber. Un desig de superació inenarrable emergeix de les pàgines, gairebé sempre àrides i monòtones, estibades de notes arrengrades en pintoresca varietat de matèries, redactades amb tinta negrosa i ferrosa, lletra desigual i atapeïda, adesiara destructora del paper, on deixà retallada l'escriptura que en altres confon-se amb la del dors. Per ara, aquestes *Miscel·lànes* són els documents fefaents que ens permeten de besllumar el gust i les preferències d'aquella *élite* mallorquina, recreadora de la nostra cultura, que a manera d'illot encantat torrejava damunt la grisor del temps, i de midar la magnitud de l'esforç pel desvetllament d'activitats act encara en potència, la intensitat de la força impulsadora que actua va heròicament contra la inèrcia d'una voluntat aliena vasta i aplomada, contra els interessos d'un misonisme *demodé*. I en repassar a l'atzar les pàgines d'aquestes compilacions, conjuminades amb espigolaments dins tots els camps de les ciències i les arts, no sé estar-me de sentir-hi el ressò llunyà de les converses descapdellades al clos de ca'n Serra, no amb l'ardència que mantenien-se unes altres sota l'arbre de Cracòvia, si no més tost denses d'idees i lentes, amb gravetat socràtica. Així, ara serà el Marquès Pueyo, el qual en comentar la tentació d'Eva al Paradís, tal com la presenta Milton en el seu *Paradís Perdut* li semblarà que el mateix diable no l'hagués pensada millor, el que esdevé en gran lloança de l'autor. I en dissertar sobre l'ús de la paraula *noces*, tan propi de la nostra llengua i de la francesa i d'origen tan llatí (*nuptiæ*) s'haurà de plànyer que gairebé sia ja en desús, i que al seu lloc, inconscientment, el poble diga *bodas* «que no es tan bona sinó ben barbara». Feijóo digué que el major esforç de l'ingenier curullava en el descobriment de Newton. Tampoc no reputava's inferior el d'Aristòtil en trobar el mitjà d'«mansir l'intel·lecte i endogalar lo amb la trava del sil·logisme. Amb tot, era com partida pel nostres estudiosos l'opinió del Cardenal Ptolomeu, el qual afirma que la meravella deuria atribuir-se a Ramon Lull, el qual sobrepassava Aristòtil en la troballa d'una maina de mitjans sil·logístics.

Suara ha d'ésser el Marquès de Sollerich qui exposi a la consideració de la docta assemblea un seguit de projectes que encobeeix per l'avenç de Mallorca. Podrien alguns d'ells sin-

teitzar-se breument en que el Rei permetés als mallorquins d'armar una quarentena de xabecs, els quals anassen a comerciar lliurement a les Indies, i en cas de guerra s'emprassen per transport de tropes i vitualles. Aquests vaixells serien patronejats per mallorquins, car, com deia el patró més tard general Antoni Barceló, a cap part del món no en coneixia de més experts per coses de mar. Així enfonsaria la gran potència comercial d'Anglaterra i a costes seves prosperaria Mallorca. Quant a la moneda, fóra un encert, al seu parer, afegir a cada pesseta un diner de valor per tal de posar-la a la par amb la de Catalunya, d'on venia tot el diner.

Un altre projecte, si bé insignificant no menys digne d'ésser esmentat, puis revela la cura minuciosa d'aquells fervents patriotes, consistia en tragar l'oli no dins odres, sinó en quarteroles de deu mesures i dins carros, i buidar-les mitjançant un canó, a manera de respirail, per tal que l'aire n'eixís prest. També mai no es cansava d'encarir l'utilitat de formar un Gabinet de Història Natural, amb la creença justificada que si cada endret organitzava el propi la replega dels elements que hi són trobats fóra un gran pas per el coneixement d'aquesta ciència. Sospit que l'esmentat pròcer sia l'autor de tot un programa de *restauració* nacional, que apareix sota l'anonimat. Com en tota fórmula apriorística de redreçament l'optimisme és la nota dominant. Indubtablement, de portar-se a la pràctica l'ideal del Marquès la pública prosperitat esdevindria bella realitat. Per atényer-lo primer calia afermar la Religió i la Justícia, i llavors abreujar la durada dels plets, punir el vici i premiar el mèrit, fomentar l'agricultura, el comerç, indústria, arts i ciències, curar que l'administració de caudals fos encertada, esquivats els fraus, castigats els transgressors de la llei sens tota gràcia ni mercè. L'exèrcit no sobrepassaria de cent mil homes, conforme volia Lluís XIV, el qual pensava que molts de soldats, ultra fer nosa, eren mals de mantenir. Pràcticament valia més disposar d'una marina formidable, d'un exèrcit ben ensnistrat i dotat, molts diners en caixa, excel·lents generals i almiralls de mar i ministres entenimentats. De més a més, abrandar l'amor a la Pàtria, foragitar l'interés dels particulars, promoure a tot arreu exemples d'abnegació, mantenir ocupats i satisfets els vassalls, conservar les persones d'havers, esquivar l'ociositat i els espectacles, protegir els homes savis,

no dependre els diners en cans ni cavalls... veusací els principals punts del programa renovellador a desenvolupar si el destí terrenal hagués enlairat el bo de Marquès a algun seient ministerial: «així s'esvairia de tot en tot, acaba la nota manuscrita, el fatal prejudici (?) de que els espanyols son gent ufana, amics de comandar i aconsellar: homes grans, quan realment no son altre cosa que uns grans ignorants i no menys presumits». Obrir el camí a totes les províncies, únic mitjà d'abatre el comerç de les altres nacions era la seva màxima il·lusió. A través d'aquests anhels de millorament que neixien al contacte de la depressió de l'hora present hi entreveim als precursors d'aquells homes, també neguitosos i fonament atormentats: Costa, Larra, Ficavea, Ganivet. Abans, però, exigia un període d'estudi, i per això s'imposava la traducció a l'espanyol de les obres capdals, tals com: *Traité du commerce qui se fait par la mer Méditerranée* de Jacob Savary, negociant i financier, i alhora home influent en el comerç. També: *Le parfait negociant ou Instruction générale pour ce qui regarde le commerce des marchandises de France et des pays étrangers* (París 1675), d'Andreu Morellet, escriptor lionès i amic dels enciclopedistes; les *Reflexions sur les avantages de la libre fabrication et de l'usage des toiles peintes en France* (1758), i la *Lettre sur la police des grains* (París, 1764).

A voltes el curs de la conversació desorbitava's de les qüestions, bé literàries, bé de dret polític-internacional, bé d'economia política en ple infantament i que, pel seu caràcter un poc esmarrit, anomenava's *dismal science* (la ciència trista), per endinzar-se en la resolució d'algun problema d'estàtica i de hidrostàtica. D'aquest espès cedaç de revisió no n'eren escàpols els costums dels mallorquins.

Temps enrera, en ocórrer qualque defunció, la família del difunt era visitada una sola vegada. Després les visites sovintetjaren al matí i capvespre per espai dels nou dies de dol, ja que els familiars no eixien de casa. D'aquest costum tan mandrós en donaven la culpa a la ociositat en què vivien els mallorquins. Com no saben que fer ne del temps, deia algun contertulià del salonet, aprofiten tal avinentesa de malgastar-lo. Per ells no existia més norma de vida que menjar, passetjar, fer visites, dormir i cassar. Les visites! Les notes manuscrites que tenc a la vista donen a bastament la sensació de

tedí, en què ordinàriament desenvolupaven-se. Una senyora, s'exclama l'anònim un poc malhumorat, que parla amb propietat del bonet, del corsé, del cabriolé, dels collars, del pentinat de moda, dels ventalls i demés birimboies ja creu haver atés el cim de la saviesa, que pot sobreixir i dar to a les converses. I el que és pitjor, els homes, mansois, res seguixen les petjades per agradar les senyores

Aquesta desviació patent del bon sentit feia néixer imperiosament aquesta eutrapèlica proposició: «¿Un cavaller de primera distinció, afavorit amb els dots d'enginy i doctrina, que el posen en inmillorables condicions de fer bon paper en la Societat, i a més pot devenir sens gran esforç ornament de la Pàtria, útil a la Religió i a l'Estat, i deu seguir l'exemple de la gent, la qual per falta de seny o de gust i d'aplicació a l'estudi se'n agrada de passar-se en visites ceremonioses, en passetjos i tertúlies, o contràriament li cal estar se reclòs dins el seu gabinet, ocupat en meditacions serioses, deixant, aiximateix, el temps necessari per atendre el tracte regular amb els altres? ¿Li perlocaria esquivar el frec de la turbanulla inconscient i no avergonvir-se d'ésser motejat de filòsof pels qui ignoren la vera significança del mot filosofia, i no coneixen més matemàtiques que tres i dos fan cinc?» La solució escaient és la de comportar-se conforme al segon cas, sens merèixer censura, ans bé, si Déu li donà talent, deu conreuar-lo, quantimés per obligació, jatsia que cap llei no el constreny a servir el primer postulat. «¿Com mai podria dir al Senyor: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratum sum? ¿Que el món reprovarà semblant comportament! Però se digué: Sapientia huius Mundi stultitia est apud Deum. I Déu no sols ho aprovarà sinó que ho remerciara tant, quant més haurà hagut de sufrir de part dels homes».

La conversa però, no cregueu que sempre es mantengués en un to doctoral i ensinistrat. Estones li era plaent de davallar a l'anècdota casolana, i llavors l'agudesa la salprenia, i eren a bastament riguts i comentats acudits d'erudició com aquest: un individu, mentre apedregava un home que deuria tenir fama de llengarut, no parava de increpar-lo dient: ja que no vols ésser Corneli Tàcit, sies almenys Corneli a Lapide. Pel salonet d'En Serra degueren passar els estudiosos forasters que venien a la illa, emportats per la dèria bé artística bé científica, que en el clergue centre d'aquella erudita constel·lació, trobarien el

guia expert, l'orientador aciençat en profit de llur tasca. Els contertulians coneixerien amb delectació primerenca ses obres i llur mèrit, abans d'ésser sotsmeses al judici sever dels Aristarcs i al fall inconstant i gairebé infantívol del gran públic. Per aquest oasi en el desert espiritual de nostra Pàtria, passaria En Cristófol Vilella, pintor i acadèmic supernumerari de Sant Ferran, quan, de retorn a Madrid el diumenge després de la festa de la Concepció (1772) se'n hi portava un vertader museu de filigranes a base de marisc, que en això havia guanyada bona fama, per a fer-ne present al Duc de Béjar, i per D. Josep de Pueyo,—autor del poema llatí: *Parnassidos sive Phulemonis somnii*, ajupit d'alabançes que hi vessaven en llaor seu els amics àulics, sens oblidar el Bisbe que no parava de ponderar ne les belleses,—una miniatura, un llibre de plantes il·luminades i de peixos, amb el corresponent catàleg o índex imprès, ultra un xabec treballat aciençadament pel mestre Gaietà, cirugià del carrer de Sant Jaume, del qual solia dir el Capità Antoni que en aquesta mena de treballs només en coneixia un altre que li guanyàs per mà: D. Joan Real. De mes a mes, capsetes de tabac en forma de fruita, admirables per llur coloració, que les assemblava a la realitat, i altres curiositats per l'estil.

Si a fora s'edita el mapa de Mallorca en anglès: *The Island of Majorca Printed for William Jany*s, l'atenció desperta i l'esperit crític que suren en l'admosfera del salonet sabrà afinar tot seguit que al mot Sineu s'hi avantposa el de Sant Joan, i que Sejournant, en el seu Diccionari, en parlar de la sobrassada mallorquina diu que és: *saucisson de Majorque, qu'on rotit a la broche pour le manger*.

I si ara passavem la vista encuriosida pels prestatges de les llibreries, hi esguardariem, arrengrerades i acoblades per matèries, les obres consagrades en quiscum ram de l'activitat intel·lectual. I per cert, que fóra un document ben important, per tal com ajudaria a historiar les influències en l'origen de la recreació cultural a Mallorca, el trobament d'aquell llibre en 4.º en que de lletra de Bonaventura se lligen los cataloges de llibres de la sua llibreria y de la de son Pare, de que fa esment el Dr. Fiol el 4 de febrer de 1785. Ell ens certificaria més que cap altra cosa l'afició d'aquests homes que al dir de Séneca volgueren mes viure que existir, com fan la generalitat dels ociosos que es consa-

gren a la saviesa i son només aquests els que viuen, car no solament aprofiten el temps de llur existència, sino que hi afegeixen totes les altres edats; tot el que abans d'ells s'ha esdevingut, ells ho adquireixen. En tant, després d'un llarg deport per les miscel·lànies manuscrites coetànies i papers esparsos, intentem de presentar-ne breu inventari.

De l'antiguitat clàssica no hi mancaven a les cambres d'estudi d'aquells intel·lectuals les obres de Ciceró, Salusti, Terenci, Plaute i César. Dels llatinistes moderns, els quatre llibres d'epígrames, odes i elegies del P. Francesc Vavasseur, el millor humanista del temps, ultra el *Ludicra Dictione*, escrit burlesc contra els autors antics; *Remarques sur les Reflexions touchant la poetique*, atac virulent contra el P. Rapin per haver negligit d'incloure en l'esmentada obra, i entre els poetes llatins moderns a Vavasseur. A mes el valencià P. J. Perpinyà, afamat humanista, mel·lífluent orador, del qual Lluís Vives deia: *Post renatas litteras, solus Perpinianus legendus*. Seves són les obres *De Rhetorica discenda* i *Ad Romanam Juventutem de avita dicendi laude recuperanda* (1564) i altres que el P. Lazeri arreplegava en tres volums a Roma l'any 1749.

Per atènyer precisió, claretat i elegància de llenguatge per ells no n'hi havia cap com els llibres del jurisconsult alemany i historià de la filosofia, Joan Teófil Heinecke, tan familiars a les universitats europees fins ben envant el segle XIX.º, singularment la *Jurisprudencia romana et attica* (Leyden 1738-41) i *Antiquitatum romanarum jurisprudentiam illustrantium syntagma*, i altres que Ulh publicava a Ginebra en 8 volums; els del preceptor marsellès César Dumar, gramàtic, filòsof i autor de *Choix d'Auteurs classiques* i de *Nouvelle methode pour apprendre la langue latine* (1722), i així les del Brocense, P. Cano, etc. La *Officina vel potius naturae historia* de Joan Tixier de Ravisí, anomenat també *Ravisio-Textor*, el gran humanista francès, Rector de la Universitat de París, se'n portava, part damunt les altres, l'afecte i l'admiració del nostre Serra. Aquesta obra és coneguda també per *Theatrum historicum* (Lugduni apud Hæred. Gryphii, 1560) i consisteix en una recensió de personatges històrics, classificats segons llurs qualitats típiques.

Eren reputats per autors entretinguts i agradosos Joan Hardouin, tan característic per l'erudició vasta i variada, per l'enginy pene-

trant i capricios que mostra en totes les produccions, singularment en la col·laboració constant al *Journal des Savants* on escriví bells articles sobre numismàtica i odes horacianes. D'ell és la coneguda *Caii Plinii Secundi Historiæ naturalis libri XXXVII* (Paris, 1723). Al seu costat, Lluís Antoni Muratori, l'historiador i arqueòleg italià, pare de la història italiana, el qual, tot avançant-se a les doctes societats de la XIXe centúria, ja en 1707, redactava un projecte d'organització d'una societat de literats i acoblava dins ella els conreadors de les lletres. Eren assaborides amb fonda fruïció les seves *Riflessioni sopra il buon gusto nelle scienze e nelle arti* (1708), i el *Novus Thesaurus inscriptionum*; després venien els PP. Feijoo, Sarmiento, Vigneul, Sausay.

D'entre els autors serics nos contaven el benedictí A. Calmet, exégeta, arqueòleg, historiador i ensems teòleg, del qual són: *Tresor d'antiquités sacrées et profanes* (Paris, 1722), *Dictionnaire historique, géographique, critique chronologique et literal de la Bible* (Paris 1720). Igualment Nicolau Antoni, l'autor de les *Bibliotheca Hispana*; Mn. Francesc Manuel de la Huerta, dels *Anales del Reino de Galicia* (1733) i de *España primitiva* (1738). De pintura: *La vite dei piu eccellenti Pittori, Scultori e Architetti*, del pintor i alhora arquitecte Jordi Vasari. El *Museo pictórico y escala optica* del crític Aciscle Antoni Palomino, amb el qual aconseguia bastir un tractat pràctic, prou clar i metòdic de l'art pictòric, i aiximateix *El Parnaso español pintoresco laureado con las vidas de los pintores y estatuarios eminentes españoles*, ablamat d'amor per les belles arts i del desig fervorós vers llur estudi.

Els aficionats a la música fullejaven amb profit *Escuela música segun la práctica moderna dividida en dos partes* i *Segunda parte de la escuela música*, impreses una i altra a Zaragoza en 1724, obres del franciscà Pau Nassarre, cec de naixença. *El porqué della musica en que se contiene los quatro artes de ella, canto llano, canto de órgano, contrapunto y composición* (1672), tractat bàsic de didàctica musical de l'organista de S. Just d'Alcalà, Andreu Llorente. Ultra el *Dictionnaire de musique, contenant une explication des termes grecs, italiens et françois les plus usités dans la musique* (Paris 1706) de dicat a Bossuet, obra curiosa i original, no exenta d'errors, cosa no estranya en una producció, la primera en el seu gènere, deguda a

la ploma del mestre i compositor francès, el canonge Sebastià Brossard. De més a més les òperes *Proserpine* i *Persée* de l'italià Joan B. Lully, fundador benemèrit de l'Acadèmia de Música, precursora de l'Opera Francesa. La influència exercida per Lully es deu a la revolució operada en l'art musical, el qual, mercès a ella, véia's caminar folgadamente, desrobat del desplegament ampulós de la melodia, tan corrent a Itàlia, constrenyit des de llavors a les mides del llenguatge parlat. I ací tenia també els seus admiradors. Després Felip Joan Rameau, el fundador preclar de la teoria de l'harmonia i ensems gran compositor, teoritzador francès de la primera mitat de la XVIIIe centúria, i autor del *Traité d'harmonie réduite à ses principes naturels* (1722); *Generation harmonique* (1737); del *Code de musique pratique*, (1760), i de les òperes *Castor et Pollux* i *Le temple de la Gloire*.

Els astrònoms tenien llur llibre de consulta en l'*Almagestum, Novam—Astronomiam Veterem Novamque complectens*, i així seguint pels *Principes Mathématiques de la Philosophie de Newton, traduits par Madame du Chatelet. La Theorie du Luxe, ou le Luxe considéré comme non seulement utile mais meme absolument necessaire a la prosperité des Etats; Histoire critique de la noblesse* i *Liste de noms des ci devant nobles*, escrits aquests dos darrers pel polític francès J. A. Du-laure, escriptor satíric, contra el règim derrocat.

Mes ¿què us diria? Totes aquestes inquietuds de fora no caigueren ací en terror estèril. Contràriament, foren llavors que granaren i fruitaren després de lenta i llarga gestació i prengueren cos visible en la *Societat Econòmica d'Amics del País* simbolitzada en el seu lema per manera ben escaient, en la gentil palmera, gràvida de fruits sucosos, que es redreça torrejadora damunt la migradessa de la vegetació humil, de la grissor del paratge. I si ara fos possible tenir un col·loqui telègic amb aquella llunyana generació, que per la força de les circumstàncies hagueren de retre culte a l'autodidàxia i que en la quietud ignorada dels arxius i biblioteques saberen *brodar tranquilament els nous ideals, els ideals de les generacions futures*, no dubt que avui mostrarien-se satisfets dels seus dalers, al esguardar-los refermats i represos per una selecció de joves als nostres dies, pels quals, com diu bellament Prat de la Riba «és un títol d'honor l'haver donat forma i base científica a la vaguetat sentiment de la

les reivindicacions pàtries, portant a l'obra santa dels poetes la fermesa de la ciència i la força de la voluntat que actua i crea, traient a les reivindicacions econòmiques l'aspecte d'egoïsmes que les rebaixava, rectificanc i fecundant les romàntiques fantasies criades entre la pols dels arxius i les runes venerables del passat amb les realitats vivents de les moderníssimes investigacions sociològiques».

*
* *

Com és plaent d'aprofitar l'avinentesa que dona la publicació d'algun manuscrit amb valor de durada com el del cas present, salvant-lo així de la injúria del temps! D'evocar el record de coses pretèrites a manera de fita, per tal de midar el camí fet en l'obra saludable del nostre redreçament i perfecció espiritual i, alhora, de refermar la fidelitat als trets característics de la nostra racialitat! Com és plaent dins el terbolí furient de tanta ruïna, sembrar silenciosament les selves vastes i atapides del nostre esdevenidor, amable sojorn on les fades, Blancaflor i la Balanguera de les nostres tradicions, la Griselda del nostre romançer, delicades i lleugeres, tot revivint vida d'amors i de somni s'agraden de teixir inlassables nostra senyera i de vetllar el nostre viure immortal. Com és grat dins *La Pau dels Silencis* (1) sentir-se encoratjat per les paraules vives i bronzents del poeta, que són estimul i manament:

Recull les espurnes
disperses pels àmbits més càlids amb joia sincera!
Content i cantant dins la farga on l'amor rever
[bera,
i encén sota l'arc lluminós de les hores diurnes
la flama roent per brunyir l'ideal que t'espera!..

Per endavant sabem la manera com acostumen d'acollir aquesta tasca, amb rialleta mig compasiva mig afisconadora, els Cavallers de la Taula rasa, que dissortadament tan abundejen, els tocats de la forta mania de capgirar a mida de llur humor nostres decoracions i els usatges familiars i locals per tal de baratar-ho amb el que anomenen llur ideal, bastit de cubisme barbre, de ciment armat de cuina, d'idees internacionals amb acompanyament de jazz-

bands negres i coreografies equatorials. D'aquests digué amb paraula justa Prat de la Riba que *eren enteniments capgirats de naixença i que sortien expressament per a renegar de les coses de la terra i fer de tornaveus de les modes forasteres*. Mes ¡què hi farem! Els pensaments es despleguen, els judicis es raonen, els gusts se justifiquen; però, els sentiments i les inclinacions, sobretot quan neixen a l'escalf de la Pàtria en quiscuna de les seves manifestacions més íntimes, solament es senten i una volta sentits es posen en pràctica. Déu sap si després d'anys i més anys d'ésser aixordats pels passavolants cridaners, de colors i programes cascavellejants en qüestions d'art i literatura i d'interpretació i valorització històriques, ens veurem obligats a exigir almenys mesura, ordre i respecte per la tradició, sempre garbellada i purificada, sempre renovellada en l'irrefrenable anhel de perennitat, feta escola amb contingut propi, despullada de la mortalla de l'anacronisme. Així sentim la tradició els qui sabem mirar amb ulls d'amorosida simpatia la color localista d'aquest *Dietari* del Dr. Fiol i ens preocupam de la seva conservació. *Les coses tradicionals*, observava agudament Rovira i Virgili, *són coses vives amb rels velles. Un costum mort deixa d'ésser tradicional. En els fossars no hi ha tradicions; només hi ha despulles. La vida tradicional és la vida duradora*.

Mai no serà la nostra devoció cega al passat una espècie de romanticisme enyorívol de glòries esvaïdes i de gestes heròiques, plenes d'enfarfec i d'escenes espectaculars amb gramalles medievals. Ni tampoc l'entendiment infantívol davant manifestacions del tipisme pintoresc, amb les quals els mateixos enemics nostres es complauen fredament i ceremoniosa, tot mirant-les deixalles innòcues. Nostra amor ablamada i irreductible l'estojam per la tradició i la història, perquè una i altra són el breçol que surà i salvà damunt les correnties adverses del temps i de les ires faraòniques del cessarisme pagà entronitzat de bell nou, el tresor preuadíssim de nostra consciència racial, del nostre *Volksgeist* (esperit nacional). La tradició roda i al seu ritme les generacions van retornant-li el segell del seu caràcter, que abans li extraguieren en una saludable aspiració, convertida en esforç quotidià d'ésser incorporades al concert universal dels pobles, en totes les manifestacions de vida nacional. Per aixó, els vers amics de la tradició no giram els ulls

(1) Poesia de Domenec Perramon, enguany guanyadora de la Viola d'Or als Jocs Florals de Barcelona.

per fitar-los immòvils en el passat, mes tost miram el futur que clareja amb els encisos i els misteris de coses ignotes en un afany eficient de vida ben nostra. En aquesta tasca de reintegració els historiògrafs hi tenen tall senyat: són les abelles diligents i acurades que extreuen i xuclen de la bresca casolana allò que té color i perfum nostrat, allò que ajuda a perfilar la pròpia personalitat col·lectiva, que dóna drets d'ésser amb independència social i política. I veusací perquè no podriem aconhortar-nos que tot aquest patrimoni espiritual seguís essent presa de les arnes en les golfes de la pública indiferència per manca de difusió; ni esguardar, sense protesta, com bona part de la novella generació, davant l'incertitud del futur, mata en flor tota inclinació literària i, en canvi, agombola amb delectació morbosa tot passatemp

inútil, i encara esbrava llur dinamisme vital en la joia dels *dancings*.

En aquests temps de pertorbació, la millor prova de *revolucionisme* serà per ara no allunyar-se gaire de les normes consagrades pel respecte, gairebé religiós, de tants de segles, i que posen de relleu i en valor la trentena d'anys de fracàs de les escoles innovadores.

La color local, de què és bella mostra aquest *Dietari*, alegrança de les hores, de la intel·ligència i del record, encís que volta l'existència de condicions amables, resoltament contrasta amb la banalitat moderna, mare del fàstic, el qual, segons digué polidament un poeta:

naquit un jour de l'uniformité.

ANTONI PONS.

DESCRIPCION DE LAS MONEDAS

DE LA

R E P U B L I C A R O M A N A

POR

LUIS FERBAL Y CAMPO

(*Conclusión*)

<p>1412. Sextercio. Busto de Mercurio con el petaso alado a derecha. Reverso. Tortuga y caduceo a izquierda: CPANSA. V. a. 100. Véase otra moneda en la familia Iunia.
4.º CVIBIVS VARVS. acuñó bajo Octavio.</p> <p>1413. Denario. Cabeza laureada de Hércules a derecha. Reverso. Pallas de pie a izquierda con victoriola y lanza y clipeo a los pies. VARVS CVIBIVS. V. a. 3.</p> <p>1414. Denario. Cabeza de Baco coronada de yedra y uvas a derecha. Reverso. Pantera a izquierda intentando subir sobre un altar báquico en que hay tirso y más-</p>	cara de Pan: CVIBIVS VARVS. V. a. 2. 1415. Aureo. Busto con casco, con lanza y clipeo a izquierda. Reverso. Némesis alada apartando la túnica para mirarse el seno, a derecha: CVIBIVS VARVS. V. a. 400. 1416. Denario. Busto con casco y égida de Pallas a derecha. Reverso. Hércules a izquierda con la piel de león en el brazo y apoyándose sobre la clava: CVIBIVS VARVS. V. a. 5. 1417. Aureo. Cabeza laureada de Venus a derecha. Reverso. Venus semidesnuda vista de espaldas, de pie cerca de una columna

- mirandose en un espejo: CVI-BIVS VAARVS. V. a. 400.
1418. Aureo. Cabeza de Lépido a derecha; MLEPIDVS IIIVIR RPC. Reverso. Dos manos enlazadas: CVEIBIVS VAARVS V. a. 2500.
1419. Denario. Cabeza desnuda y barbuda de Antonio a derecha. Reverso. La Fortuna de pié mirando a izquierda llevando victoriola y cornucopia; CVI-BIVS VARVS. V. a. 10.
1420. Aureo. Anverso 1419 con MANTONIVS IIIVIR RPC. Reverso. como el n.º 1418. V. a. 1500.
1421. Denario. Cabeza barbuda de Octavio a derecha. Reverso. Venus a izquierda con victoriola y cornucopia: C VIBIVS VARVS. V. a. 200.
1422. Denario. Cabeza de Octavio a derecha. Reverso. Palas a derecha con victoriola y lanza: a los pies clipeo: C VIBIVS VARVS V. a. 60. Este denario es forrado.
1423. Aureo. Anverso n.º 1422 con C CAESAR IIIVIR RPC. Reverso. Como el n.º 1418. V. a. 800.
Familia Vinicia. Acuñaron dos miembros de esta familia.
1.º L VINICI(us) Sus monedas se refieren a la conclusión del primer triunvirato.
1424. Denario. Cabeza laureada con collar de perlas de la Concordia a derecha: CONCORDIAE o CONCORDIAL. Reverso. Victoria volando a derecha llevando sobre el hombro una larga palma a que están atadas cuatro coronas. L VINICI. V. a. 20.
2.º L VINICIVS LF. Sus monedas se refieren a Octavio.
1425. Denario. Cabeza de Augusto a derecha: AVGVSTVS TR POT VII. Reverso. Cipo con SPQR—IMP CAE—QVODV—MSEX—EAP Q ISADADE: alrededor L VINICIVS LF, IIIVIR. A veces en el anverso VIII en vez de VII. V. a. 30.
1426. Denario. Estatua ecuestre de Octavio a derecha, sobre un zócalo en que se lee SPQR—IMP—CAES, delante de los muros de una ciudad. Reverso. Como el del n.º 1425. V. a. 30.
1427. Denario. Cabeza de Octavio a derecha. Reverso. Arco triunfal y sobre el Octavio en cuadriga de frente, con ramo de laurel: encima de los pórticos laterales guerrero con lanza. Sobre el arco central se lee SPQR—IMP—CAES y en el exergo L VINICIVS. V. a. 30.
Familia Vipsania. Pertenecen a ella las monedas del célebre Agripa.
1428. Denario. Cabeza laureada de Julio César y desnuda de Octavio una frente a la otra: DIVO SILVIVS DIVI F. Reverso. En las líneas M AGRIPPA—COS DESIG. V. a. 80.
1429. Aureo. Cabeza joven y laureada de César a derecha: delante de la frente una estrella: IMP DIVI IVLI F ITER IIIVIR RPC. Reverso. Como el n.º 1428. V. a. 500.
1430. Denario. Cabeza barbuda de Octavio a derecha: IMP CAESAR DIVI IVLI F. Reverso: como el anterior. V. a. 20.
1431. Mediano bronce. Cabeza de Agripa con corona rostral a izquierda: M AGRIPPA LF COS III. Reverso. Neptuno a izquierda con manto, delfín y tridente. A veces el busto de Agripa lleva la piel de león sobre el pecho. Otras veces hay un pequeño Scila a los pies de Neptuno. SC. V. a. 1.
Ver otras monedas en las familias Cornelia y Sulpicia.
Familia Voconia. 2 Voconio acuñó en tiempo de Octavio.
1432. Denario. Cabeza laureada de César a derecha. Reverso. Ternero andando a izquierda: 2 VOCONIVS VITVLVS Q DESIGN SC. V. a. 12.

1433. Denario. La misma cabeza entre lituo y DIVI IVLI. Reverso. El mismo tipo que el n.º 1432 con Q VOCONIVS VITVLVS tan solo. V. a. 20.
1434. Aureo. Cabeza barbuda de Octavio a derecha: DIVI IVLI F. Reverso: como el n.º 1433. V. a. 500.
1435. Aureo. Cabeza del n.º 1434 entre DIVI F y lituo. Reverso: como los anteriores con Q VOCONIVS VITVLVS Q DESIG SC. V. a. 500.
Familia Volteya. Acuñaron dos de sus miembros.
1.º M VOLTEI MF. Acuñó a veces por orden del Senado.
1436. Denario. Cabeza laureada de Júpiter a derecha. Reverso. Templo tetrastilo con tres puertas y rayo sobre el frontis: M VOLTEI MF, V. a. 2.
1437. Denario. Cabeza de Hércules joven con la piel de león a derecha. Reverso. Jabalí corriendo a derecha: M. VOLTE IMP. V. a. 3.
1438. Denario. Cabeza joven diademada de Liber coronada de yedra y corimbos a derecha. Reverso. Ceres en biga de dragones con dos antorchas a derecha: símbolo variable: M VOLTEI MF, V. a. 2.
1439. Denario. Cabeza joven de Coribas con casco sin cimera laureado; símbolo variable, Reverso. Cibeles turrta con pantera sentada en carro arrastrado por dos leones hacia derecha: cifra variable: M VOLTEIMF, V. a. 2.
1440. Denario, Cabeza laureada de Apolo a derecha. Reverso. Trípode con serpiente enlazada: SCDT M VOLTEIMF, V. a. 80.
2.º L VOL(teius?) LF STRAB(o).
1441. Denario dentado. Cabeza laureada de Júpiter a derecha: letra variable Reverso. Europa, sujetando su velo que flota sobre su cabeza, sentada sobre un toro que se la lleva saltando a derecha: detrás rayo: debajo hoja de yedra: LVOLLFSTRAB (con nexos inciertos). V. a. 30.

LUIS FERBAL Y CAMPO

CONFRARIES RELIGIOSES EN MAJLORCA. *

ANYS 1478-84

III

ORDINACIONS

DE LA CONFRARIA DE SANT BARTOMEU,

PARROQUIA D'ARTA

(11 març 1479). (1).

In Dei nomine Amen. Nouerint Vniuersi, Quod Anno anatiuitate Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo Nono, die vero jouis vndecima mensis Martii, Multum

Egregio viro domino Petro Montfort, vtriusque juris doctore, Canonico Alcanicii, Reuerendissimi in Christo patris et domini domini Didaci, diuina miseratione Maioricensis Episcopi, vicario in spiritualibus et temporalibus officiali generali, intus Episcopalem palatium presentialiter existente, Aduenerunt et comparuerunt infrascripti honorabiles Guiller-

(1) Aquestes ordinacions de la confraria de Sant Bartomeu de la vila d'Artá, que porten la data de presentació d' 11 març de 1479, se troben, ignoram el motiu, cosides i fortament relligades en «El llibre de Colacions, sens folia», de l'Arxiu Episcopal de Mallorca, que comença en 7 agost de 1480 i fineix en desembre de 1484, inserides entre dues diligències de 11 juny de 1482.

* V. BOLLETI nùms 622-623.

mus Sureda, Petrus Sanxo, Joannes Morell, Gabriel Seruera, Petrus Morey, Joannes Riera, parrochie de Artano, et presentarunt eidem domino vicario et officiali ac legi et intimari requisierunt et fecerunt per Julianum Figueres, notarium et scribam Curie Episcopalis Maioricensis, suplicationem vncum nonnullis Capitulis infine continuatis, vt sequitur:

Jesus,

Prestantissime presul:

Inter cetera a jure approbata, collegia que religionis et cultus diuini causa ordinantur et introducuntur magnopere ab vtraque jure approbata sunt et permissa. Cum igitur honorabiles Guillelmus Sureda, Petrus Sanxo, Joannes Morel, Gabriel Seruera, Petrus Morey, Joannes Riera, in villa de Artano domicilium habentes, ob honorem et Reuerentiam Jesu Christi eiusque genitricis et deuotionem quam erga beatum Bartholomeum gerunt moti, collegium et fraternitatem quandam inire velint et ad boni quiuisvis, finem ordinare cuius quidem beati Bartholomei imago in ecclesia dicte ville cum suo altari figurata est; Id propterea omnes superius nominati, aut verius nomine proprio et aliorum, prefatus Guillelmus Sureda Suppliciter et humiliter supplicant Reuerendissimam dominationem, quatenus dictum collegium seu confraternitatem vestra auctoritate, decreto et permissu approbare, confirmare et auctoritate dignetur, reuerendissima Paternitas vestra, tali modo et forma quod superius nominati et si aliqui nouiter deinceps agregari et in dicta confraternitatis matricula scribi voluerint sub dicti Sancti beatique Bartholomei inuocatione confratres dicte confraternitatis dicantur et nominentur, et possint actus pios ad cultum diuine magestatis exercere.

Capitols dels confreres dela confraria de mosseuener Sent Barthomeu dela parroquia de Artá (1).

Primo ordonen tots los confreres de mossenyer sent Barthomeu que tots diumenges sia celebrada vna missa en la Capella o altar de

mossenyer Sent Barthomeu, per les animes dels Confreres, confrereses e dels ben factors de la dita confraria.

Item ordonen que deuant lo dit altar sia feta vna lanta, le qual sia conserua de e mantingude per los dits confreres.

Item ordonen que tot hom e tota persona qui vulla esser confrare e confreressa de la dita confraria sia tingut dar hun diner tots diumenges a honor de Deu e de mossenyer sent Barthomeu e per augmentacio de la dita confraria ab[per als] dos confreres elegidors tots anys per los dits confreres, los quals hagen retre compte als dit confreres.

Item ordonen que si algun confrare o confreressa era possat en maleltia o inopia de bens, que aquell tal sia acorregut per los dits confreres e confreresses de la dita confraria, del dit baci.

Item ordonen que tots los dits confreres e confreresses, sicas sera pas de questa vida present algun confrare, deguen esser sitats per los beciners e agen esser en la dita cepultura ab lum, si donchs just enpaxament no hauian, sots pena de pagar cascun e cascuna dos diners a la dita confraria.

Item ordonen que sia feta vna caxa o artibanch e cascun basiner tingua vna clau, e tots diumenges hauer acceptat agen metre los diners en lo artibanch e aqui tanchar, e no puguen obrir la hu sens laltre.

Item ordonen que los dits beciners dins vuyt jorns apres la festa de sent Barthomeu hagen a retre compte als dits confreres.

Item ordonen que lo die de la festa de mossenyer sent Barthomeu, apres dita la missa, se age a fer vna absolucio general per animes dels dits confreres e confreresses e ben factors.

Item ordonen que cascun confrare e confreressa sia tingut lo jorn que morra al gun confrare e confreressa e aquell soterreran agen adir xv vegades la oracio del pater nostre e ate maria, en la esglesia o en casa lur, o hagen adonar hun diner per amor de Deu.

Item ordonen que si discordia insurgia entre alguns dels dits confreres e confreresses, sien tinguts exortar e amonestar los dits con-

L'encapçalament de les ordinacions, o sia la presentació i súplica al Vicari General, està en fol, com tot el llibre, après de la primera de les dues diligències que acabam de citar; segueix una plagueta en quart que conté els capitols de tals ordenances i la nòmina dels confreres i confrereses de l'associació llavors vivents, i, per últim, se transcriu en igual tamany que el llibre el decret d'aprovació de l'entitat per la cúria eclesiàstica.

(1) Aquesta clau-ula en mallorquí és l'únic text que hi ha en la pàgina primera de la plagueta citada en la nota 1. La segona pàgina de la mateixa plagueta està en blanc; i en la tercera comença la transcripció dels capitols de les ordinacions que publicam.

freres e confreres entre los quals sia le dita discordia, caritatiuament e al millor que puxen adar obra ab acabament que lo injuriat perdo e satisfaca de paraula al injuriat, e lo injuriat en tal cas haia aremetre la injuria, e sinou voler sia fora gitat e ras del libra de la dita confreria.

Item ordonen que dels emoluments e almoynes de la dita confreria sien tinguts tos temps tenir dos siris los quals seruesquen com portaran lo cors precios de Jhesu Crist a algun confrare e confreressa.

Item que lo die de la ffeſta del dit mossenyent sent Barthomeu los beciners sien tinguts tots anys hauer hun frare per sermonar lo dit die en la dita esglesia de Aita, lo qual age lo que es acostumat de donar per almoyna dels dits emoluments als dits confreres

Item que nengun confrare ni los dits beciners no puxen dependre dels dits emoluments e almoynes per conuidar alguns lo dit die ni altres sino que puxen comprar oques e pagar los iutglars e la lur prouisio tant solement, e si ho fan que nols sia pres res en compta.

Item que lenit axi de la ffeſta de mossenyent sent Barthomeu com en cara de la ffeſtiuitat de Nadal, pascha, Sincogesma, de nostra dona, sia dita la Salue Regina en lo dit altar de sent Barthomeu.

Item ordonen los dits confreres del dit mossenyent sent Barthomeu, que per ço que entre ells no puscha hauer discordia ni inmissicia alguna, que en la dita capella de mossenyent sent Barthomeu no pusquen ceura sino dotze confreres de la confreria del dit mossenyent sent Barthomeu, en nombre dels quals sien enteços los dos obres, e aquells aguen a fer dos banchs en lo trast del altar del dit mossenyent sent Barthomeu on tots los dits dotze confreres seguen be e onestament (*).

Assi apparen los confreres i confrereses de la confreria de mossenyent sent Barthomeu:

Primo Guillem Surede. — Pere Sanxo. — Johan Morey. — Saluat Surede. — Guillem Morey. — Pere Morey. — Jacme Morey. — Anthoni Morey. — Miquell Morey. — Arnau Surede. — Saluat Surede. — Guabriell Marti. — Johan Surede major. — Pere Esbert. — Johan Surede manor. — Anthoni

Surede. — Miquell Carrio. — Jacme Gayart. — Pere Monserat major. — Pere Monserat manor. — Johan Riera manor. — Gaspar Esbert Joua.

Dones: La dona Isabell Albertina. — Johaneta Surede. — Guabriella Surede. — Johaneta Carrióna. — Johaneta Moragues. — Johaneta den Gaspar Esbert. — Masiane muller den Guillem Morey. — Miquella muller den Johan Morey. — La muller den Thoni Morey — La muller den Saluat Surede Anthonia. — Caterina muller den Thoni Morey. — Barbara muller den Jacme Morey.

Quibusquidem (*) suplicatione et Capitulis presentatis, lectis et intimatis, confestim prefatus Egregius dominus vicarius et officialis generalis, illis visis et lectis, mandauit illa in actis Curie continuari; Et cum hiis Attendeus. ad ingentem et piam deuotionem dictorum confratrum quam habent erga Sanctam ecclesiam et beatum Bartholomeum apostolum non indigne merentur vt petitionibus eorum, illis presentim quas ex deuotionibus feruore prodire conspiciunt et per quas diuini cultus augmentatur, eadem Capitula, tanquam licita et Salubria, dempto et excepto quinto decimo et vltimo Capitulo super modo sedendi in dicta Capella, facto quod Reuerendissima paternitas prefati Reuerendissimi domini Episcopi, ex gratia et ad beneplacitum sue dominationis sui que vicarii generali totiens quoties fuerit ei bene visu reuocare et quod etiam concedere non amplius nec plus concessit et admissit (*), prefatus dominus vicarius et officialis dicta alia Capitula laudauit, aprobauit, auctorizauit et confirmauit. Et vt dicti confratres et alii Christi fideles

(*) La inserció d'aquesta diligència se troba en fol, com tot el llibre

(*) El motiu pel qual el Vicari General Monfort, en nom del Sr. Bisbe, refuá i no admeté el quinzé i últim capítol de les ordinacions presentades a ell, que inseriu en el text, que tracta de quants dels confreres de S. Bartomeu d'Artá podien seure en sa capella devia ésser que el Bisbe hagués decretat alguna disposició prohibitiva de seure en les capelles de les esglésies. En el document que publicam en aquest aplec sots el número V se veu que el Prelat, per evitar tota discórdia entre l'esmentada confraria de Sant Bartomeu i la de Santa Ilúcia del mateix poble, sots la greu pena d'excomunió, mana que persona alguna pugui permanéixer en cap capella de la dita parróquia. Veim també que en la concessió pel Vicari General Muñoz de indulgències als joves d'Artá que en la seua vila volien restaurar la confraria de Sant Jordi (n.º IX) els recomana que se compleixi l'ordre decretada anteriorment pel Prelat *de non sedendo in capellis*. Tal volta aquesta prohibició era general a tota la diócesi.

(*) En la plagueta de que hauem fet menció en la nota i segueixen aquí dues pàgines en blanc, i en la que vé après i altres successives se transcriuen els noms dels confreres i confrereses, que son els que copiam

ad deuotionem inclinentur, et jam deuotos [sic, per *deuoti*] Christi fideles donis spiritualibus ad deuotionem feruentius inducantur, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi omnibus vere penitentibus et confessis qui pura deuotione conuenient ad dictum Altare Sancti Bartholomei et manus eorum porretxerint ad contenta insingulis Capitulis adimpleuerint, et festiuitatibus indictis Capitulis designatis Anniuersarii et in vigilia et festiuitate dicti Sancti Bartholomei interfuerint, et in aliis diebus dictum oratorium visitauerint suasque pias elemosinas dicto oratorio pro reparatione et fabricatione vestimentorum et fabrice elargientur et elargiri procurauerint, et vt decoretur, conseruetur, manuteneatur Luminaribus, libris, calicibus et aliis ornamentis emansuris omnibus beneficientibus Quadraginta dies pro qualibet elemosina deinjunctis eis penitentiis misericorditer, auctoritate prefati Reuerendissimi domini Episcopi sibi attributa, indomino relexauit. Mandauit vicario dicte ecclesie de Artano, Sub pena viginti quinque librarum ficho dicte Curie emansurarum aplicandarum, quatenus totiens quotiens fuerit requisitus, populo ad diuina congregato, predictam indulgentiam denunciet et publicet.

(ARX. EPISC. DE MALL. — *Llib. Colacions* de 1480 84, sens foliar. — V. més enrera la nota 1).

IV

ORDINACIONES

DE LA CONFRARIA DE SANT MIQUEL
EN LA PARROQUIA D'AQUEST NOM,
EN CIUTAT.

(19 març 1479) (*)

Nouerint Vniuersi Quod Anno anatiuitate Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo Nono, die vero veneris decima nona mensis Martii, Egregio viro domino Petro Monfort, vtriusque juris doctore, canonico Alcanicij, Reuerendissimi in Christo patris et domini domini Didaci, Diuina miseracione Maioricensis

Episcopi, vicario et officiali inspiritualibus et temporalibus generali, Sedente pro tribunali, more solito et consueto, intus Episcopalem palatium, Aduenerunt et comparuerunt Anthonius Mir, parator Maioricarum; Joannes Burgos, tanderius; et Rafael Piquer, blanquarius; suprapositi confratrie Sancti Michaelis presentis Ciuitatis, et presentarunt eidem domino vicario et officiali per Julianum Figueres, notarium et scribam Curie prefati Reuerendissimi domini Episcopi, capitula tenoris sequentis:

En lo nom de nostre Senyor Deu sia ede la humil verge Maria et del benuhirat Archangell mossenyer sent Miquell, aduocat dela confraria antigua apellada dels tandes, los sobreposats deaquella Anthoni Mir, perayre; Joan Burgos, tander; e [Rafel] Piquer, blanquer; han fetes les ordinacions seguents:

Primo ordinaren los sobreposats epromens dela dita confraria e consell, com per laor de nostre Seyor Deu edela humil verge Maria edel bennyrat Archangell mossenyer sent Miquell, ecom per largiosio de Sacrificis ealmoynes les animes qui son en porgatori haien benefici deaquells; per tant lo dit consell hage ordenat que diluns, dimarts edimecrets se hajen a dir tres misses de requiem per les animes dels faels defunts dels dits confreres.

Item mes han ordenat los senyors desobreposats e promens del consell que lo dijous se hage adir vna missa del santesperit per tots los confreres dela dita confraria, que Deus los vuulla illuminar en le sua gracia.

Item es ordenat perlos sobreposats econsell que los diuenres se hage afer anniuersari general abmissa alta e absolucio general de tots los confreres, ab campanes tocants, ecascun preuera qui sera en ledita missa hage quatre dines de Anniuersari.

Item han ordenat los dits sobreposats econsell que tots los disaptes se haie adir hun aniuersari dela vmil verge Maria, que ella recapte gracia deuant nostre senyor Deu per tots los confreres y confrereses.

Item axicom es ordenat, segons se mostra en lo libra dels capitols dela dita confraria, que lo sant diumenja se hage adir le missa de

(*) V. *Confraria novella de Sant Miquel de la Ciutat de Mallorca. Any 1470*, publicada pel P. Fra Samuel d'Algaída, O. M. Cap.—BOLLETI DE LA SOCIETAT ARQUEOLÓGICA LULIANA, T. XXI-1926-27.—Novembre i Desembre de 1927, págs. 361 i 380.

mossenyer sent Miquell edetots los bennhirats angels deparadis, axicom es acustumat.

Item han ordinat los senyors desobreposats epromens que le dita missa sia donade a mossen Gras fahent le seruitut ques pertany.

Item han ordinat que les dites misses cotidianes dela senmane se haien a dir ale mitge hora del dia, eque habans toch lo seny gros, a honor dels nou ordens dangels deparadis, e haie adar nou batallades, elo dit preuera hage atocar aquelles.

Item han ordenat los dits sobreposats econsell que si lo dit preuera, per sa indisposicio, no podia dir missa, que aquell hage carrech dedonar hi recapte.

Item han ordinat los dits sobreposats econsell que per se negligencia o mala cura del dit preuera donaua male cura en dir les misses, que en tall cars los sobreposats epromens que les hi puxen leuar edonar les a altre qui ben vist los sera.

Item ordonaren los dits sobreposats e promens que lo dit preuera aqui donades seran les misses haie prometra deuant lo senyor bisbe de dir aquelles, eper cade mi sa hage deles largesses deles almoynes, eque cade diumenja los sobreposats haien adar la caritat aldit preuera.

Quibusquidem capitulis presentatis, lectis et intimatis, confestim prefatus dominus vicarius et officialis generalis illis visis et lectis, mandauit illa inactis Curie continuari; et cum hiis attendens, ad ingentem deuotionem quam dicti confratres habent erga sanctam ecclesiam et beatum Michaellem Archangelum non indigne merentur vt petitionibus eorumdem, illis presentim quas ex deuotionibus feruore prodire conspiciunt et per quas diuini cultus augmentatur, eadem Capitula, tanquam salubria, laudauit, aprobauit, auctoritauit et confirmauit. Et vt dicti confratres, presentes et futuri, et alii Christi fideles donis spiritualibus ad deuotionem feruentius inducantur, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi omnibus vere penitentibus et confessis qui pura deuotione conuenient pro dictis missis audiendis in dicta ecclesia et deuote ipsas missas audient, contentaque in singulis Capitulis adimpleuerint, Quadraginta dies de inunctis eis penitentiis misericorditer, auctoritate prefati Reuerendissimi domini Episcopi sibi attributa, indomino relexauit.

(ARX. EPISC. DE MALL.--*Llib. Colacions de 1478-80, fol 106*).

ORDRE EPISCOPAL

PER TOLRE DISSENCIONS ENTRE LES
CONFRARIES DE SANTA LLUCIA I DE
SANT BARTOMEU, D'ARTA, SOBRE
SEURE EN LES CAPELLES DE LA
PARROQUIA D'AQUESTA VILA

(3 abril 1479).

Didacus etc. Dilecto nobis in Christo Vicario ecclesie de Artano vel eius locumtenenti Salutem indomino sempiternam. Cum, prout accepimus, in causa que in consistorio nostro ducitur inter confratres confratriarum Sancte Lucie, ex vna, et confratres Sancti Bartholomei parrochie de Artano, partibus ex altera, ob causam sedendi et standi, non solum intus Capellam dictorum Sanctorum Lucie et Bartholomei sed etiam in omnibus aliis capellis dicte ecclesie, duci sperantur discensiones et scandala sequi et preparari, vt nobis extitit nunciatum, propter quod nobis supplicauit et requisiiuit discretus fischalis procurator nostre Curie vt super hiis de opportune (!) juris remedio dignaremur providere. Nos vero qui curam gerimus animarum et officii nostri debitum inuigilare remediis subditorum, quia dum eorum excutimus onera scandala remouemus, Nos in eorum quiete quiescemus et fouemur in pace et pacem et tranquillitatem ipsius ville habitatorumque ex intimis affectamus, et materiam omnium discencionum euitare desideramus, proinde per has nostras, vt omnia materia discencionum amputetur, decreuimus in nostro pleno consilio inhibitionem denon sedendo neque stando in omnibus capellis dicte ecclesie donech pernos sit prouisum mediante censura ecclesiastica esse decretandam, prout cum presenti decreuimus. Ideo harum serie, dicto procuratore fischali instante, vobis dicimus et mandamus sub pena Centum ll. fischo nostre Curie aplicandarum, quatenus ex parte nostra moneatis plurimum tam generalis [sic] in trinua vestre ecclesie dum in illa major pars populi ad diuina conuenierit quam etiam par-

(!) Per opportuno.

ticulariter, prefatos confratres suprapositos dic-
tarum confratiarum et alias quascumque per-
sonas ne decetero in omnibus dictis capellis
dicte ecclesie sedere neque stare presumant,
sub pena excommunicationis quam in hiis
scriptis nunc pro tunc in contrafacientes feri-
mus et promulgamus, donech per nos sit pro-
uisum. Mandantes vobis sub dicta pena quate-
mus omnes contrafacientes pro excommunicatis

publice denunciatis, quousque anobis benefi-
cium absolutionis meruerint obtinere. Datum
Maioricis in nostro Episcopali palatio die tertia
Aprilis anno a natiuitate Domini MCCCClxxviii^o.

(ARX. EPISC. DE MALL.—*Lib. Colacions* de
1478-80, fol 100 v.º).

PERE A. SANXO.

(Continuarà)

D O C U M E N T S

FORCES MILITARS

DE LA UNIVERSITAT DE VALLDEMOSSA
A PRINCIPIS DEL SEGLE XVIII

ACTA D'UNA MOSTRA MILITAR

1700

Dia 27 Agost de lo any de 1700 el Capita Pedro Andreu Sargento Major de la part forana per la Magestad que Deu Guard en l'ausencia y enfermedad de D. Berenguer de Homs y Sant Juan constituiu personalment en la present vila de Valldemosça per affecta de passar mostra y resenya axi de infantaria com a la cavalleria y regonexer las monitions de respecta y havent pasada dita mostra se ha trobat haverhi 268 peons y 6 cavalls y vistas ditas monitions y ragonegudas aquellas se ha trobat haverhi un qvintar vuitanta sinch lliuras polvora de monitio, balas de diferents calibres tres quintars tres lliuras. Pedras fogueras 305. Quatre spingarts ab tots los adreços y cavallets. Corda y metxa 183 lliuras. Se mane als honorables jurats de dita vila que de dines cumuns de aquella compren barrils aquells que se hauran de manester pera posar la polvora y aquestos ab cercols de ferro y ques pugan tancar amb clau y axi matex compren un llibre in folio aont se continuara al present acte posantli titol demunt la cuberta a dit llibre extreordinari de la Capitania General aont se continuaran totas aquellas cosas consernents a dita Capitania General y no altre cosa y asso dins vint dies sots pena de 25 lliuras pagadores de sos propis bens y axi matex se

mane al Capita, Balle y Jurats o sos tinents que el diumenge primer vinent fassen fer crida publica per los llochs acostumats que tots los que tenen obligació de tenir Cavall sempre y quant se muira o baraten aquell tengue obligació de registrarlo novament, donant noticia a dit Sargento Major de la part forana, y asso dins vint dies sots pena de 25 lliuras. Advertint en dita crida que de aqui al devant no sien manester nous mandatos perque es tenguen los dits Cavalls y incorre en dita pena y executio de aquella y de la Crida faran registrar al peu de los presents perque en tot els aparague; de tot lo qual jo Sebastiá Cruellas Scriva de la Universidad de dita vila de Valldemosça he continuat lo present acte in rei memoriam. Testimonis son lo honorable Juan Mas del Pla del Rey y Juan Morey tots de dita Vila.

(Arx. Municipal de Valldemosça, *Llibre de Mostres Militars i Registre de Polices* 1628 1685. Sens foliar).

CAVALLS AL SERVEI DEL REI

1700

Als 18 juliol de orde del Señor Sargento Major de la part forana y en lloc seu lo honorable Jaume Mas del Pla del Rey lochtinent de Capita de la vila de Vall de Musa per medi de Josep Garcies misatge de esta Cort se ha intimat a los sigüents debax escrits que dins el termini de 20 dies presisos tingan Cavall y Armes al servici del Rey Nostre Señor que Deu Guard

ab pena de 25 lliuras franques alias seran sequestrats per dita pena.

- P.º Gregori Mas de la Torra.
- La Vidua de Jordi Canals.
- Jaume Calafat.
- Sebastia Tries.
- Barfomeu Bauça hereu.
- Antoni Simo del hort.
- Sebastia Ferra de Son Baptista.

(Arx. Municipal de Valldemossa-Llib. de lletres i Decrets 1697 1809).

CAVALLS REGISTRATS

Los qui tenen cavall registrat al servici de Sa Reyal Magestad que Deu guard.

Rafel Mas de Joan te Cavall registrat de edat de 19 anys, pel negre ab un peu blanc, stel y mostela ab tots los adressos nesesaris.

Vicens Joan te Cavall registrat de edat de set anys, pel ros fosch de peus blancs stelat ab tots los adressos nesesaris.

Als hereus dela Senyora Magdalena Ferra y Bauça tenen cavall registrat de edat de 12 anys, pel roix, dos peus blancs stalats ab tots los adresos nesesaris.

Bartomeu Bauça hereu ha registrat un Cavall de edat de quatre anys, pel negre, un stel en el front y mostela al morro ab tots los adresos nesesaris.

Jaume Calafat ha registrat un poltro de edat de un any va a los dos, pel roix clar y un stel patit, ab tots los adressos nesesaris.

(Arx. Municipal Valldemossa.—Llib. de lletres i Decrets de 1697 1709.)

RECUIL D'ARMES

1715

Armes que se han entregades en la Sala de la vila de Valldemossa en execucio del decret del excelentissim Sr. Desfell General de las dos Coronas, dels 23 Juliol 1715 publicat en dita vila als 26 de dit mes y any son las siguents baix escritas

- P.º Escopetas 142
- Arcabusos de metxa 43
- Carabinas 11
- Pistoles 144

- Beyonas 62
- Coltells 11
- Alfanges 8
- Fusells 17
- Punyals 16

(Arx. Municipal Valldemossa - *Carpeta, Varia*).

JOAN MUNTANER

SOBRE COLECCIONAR

E IMPRIMIR ORDENES ARCHIVADAS

(1770)

En la ciudad de Palma, capital del Reyno de Mallorca á veinte y seis dias del Mes de Marzo y año de mil setecientos setenta.

En el mismo Ayuntamiento se ha visto y lehido un pedimento presentado á la Rl. Audiencia con su decreto, que á la letra es del tenor siguiente=Excmo. Sr.: Los Diputados y Sindico Personero del público, dicen que para proceder, con la devida Instruccion, en el exercicio de sus respectivos encargos, se hace indispensable que por medio del Síndico Archivero de la ciudad con intervencion de los Abogados de la mesma, se forme una coleccion de las ordenes é instrucciones archivadas antiguas y modernas, relativas á Amotesanía y Abastos, y Política, se reimprima esta en un tomo para que todas las personas encargados de su observancia, no queden expuestos a involuntarias equivocaciones, y tengan las correspondientes noticias para vocaciones, y tengan las correspondientes noticias para su adelantamiento y observancia para lo que á V. S. suplican se sirva mandar se execute dicha coleccion, y reimpression de las citadas ordenes prefiriendo el tiempo bien visto a V. S. para su execucion, y para ello expedir las ordenes convenientes por redundar todo á lograr mas puras luces y beneficio del publico. Palma y primero de Marzo de 1770.—Guillermo Roca — Domenech — Pedro Horrach—D. Antonio Cirer y Zerdá—Jhs.=Palma 9 de Marzo de 1770 — La ciudad dentro el termino de tres dias informe lo que se le ofreciere y pareciere sobre el contenido de este Pedimento.—Consta una rubrica.

Y en su inteligencia se acordó por el Ayuntamiento que entendía ser muy conveniente la recolección que en dicho pedimento se expresa, pero que considera que ha de ocasionar mucho gasto, respeto de haverse de ver todos los libros del Archivo, y entresacarse las ordenes y recolecciones que apunta dicho pedimento y haverse de destinar persona, que haga este trabajo, y amanuense que apunte las noticias que correspondan, y otra persona habil para leer, y interpretar las órdenes y resoluciones de letra antigua. Y que á este tenor se haga el informe que manda dicho Rl. Auto y se haga presente en el primer Ayuntamiento.

(ARX. MUNICIPAL DE PALMA. — *Lib. de Ayunt.* de 1770, fol 24).

ENRIQUE FAJARNÉS

RELACIÓ DE PERSONES

QUE FORMAVEN L'ESTAMENT MILITAR DE
MALLORCA A L'ENTRADA DE PERE IV

(1343)

viiij kalendas nouembris MCCCxxxiiij.

Nomina autem dictorum militum generosorum ac priuilegiatorum in dicta cedula quontentorum tam arma signatorum quam non arma signatorum sunt hi qui sequuntur.

Guillem Sauerdera.
Assalt de Galiana.
Guillem Robert.
Pere Nonis.
Bernat Togores.
Nicholau de Mari.
Conzaluo Nonis.
Bernat de Castellet.
Guillemo Sauerdera.
Andreu Desualers.
Francesch Sacosta.
Bartholi Desualers.
Berenguer Dolms.
Arnau Dolms.
Arnau de Roaix.
Remon Ebrines.
Roger gendre den Blanchas.
Rodrigo Ortis.
Jacme Santa cilia.
Guillem Durfort.

Arnau de Lopia
Pere de Puigdorfila.
Guillem de Santacilia.
Guillem Ar. Dylla.
Bertrando de Fenollet.
Huguetus de Cacione.
R. Sacortada.
Berenguer de Santa cilia.
Pere Satorra.
Bernat de Buadella.
Arnau de Santa cilia.
Ambros de Fenollet.
Berenguer de Santo Johanne.
Ramon Sent Merti.
Pere Onis.
Fran.º A. de Insula.
Lop Garces.
Gil Descolomers.
Berenguer Robert.
Berenguer de Santa cilia.
Berenguer Danueig
Garau Adarro.
Guillem Togores.
Pere Desbachs.
Berenguer de Tornamira.
Arnau Torrella.
Francesch Safont.
Andrea de Sancto justo.
Nicholau Geraldí.
Domina uxor Jacme de Granata quondam
curatrix filiorum suorum.
Johannes de Sancto Johanne.
Domina R.º uxor quondam Bernat Tornamira.
Domina Beatrix uxor Guillelmi Torrella
quondam.
Domina Blanque uxor Arnaldi Togores
quondam.
Domina Agnes uxor Petri Tornamira quondam
Petrus Dalmacii.
Pere Tornamira cap de linatge.
Bernat Torrella.
Paga de Mallorques.
En Sanxo.
Naries.
Berenguer Tagamanent.
Bernat Solzina de Puig orfila.
Arnau Puigdorfila.
Guillem Trauer.
Guillem Zafont.
Bernat Tornamira.
Ramon Sauerdera.
Barthomeu Picany.

Pere Torrejla.
 Bernat Acsat.
 Hereus den Fortuny.
 Gregorius Sallembe.
 Nono Nonis.
 Jacme Valenti.
 Ramon Satorrrra.
 Bernat Sagrañada.
 Misser Ramon de Capcir.
 Bernat Doms.

Berthomeu Teri?
 Pere Rubert.

Causa agitata inter venerabiles Juratos Majoricarum ex una parte et milites et generosas personas et militare privilegium habentes.

ARX HIST. DE MALLORCA.—*Lib. Extraordinari de 1343*, fol 106 v.

JOSEP RAMIS D'AYPEFLOR I SUREDA

L U L · L I S M E

Llibres

—Raimundo Lulio. *Filosofia moral. De los ejemplos de la ciencia.*
 Madrid, [Imp. de L. Rubio], 1932
 222 pp. 1 f. (180 × 120 mm).
 (Nueva Biblioteca Filosófica, LVI)

(*Correo de Mallorca*, Diario católico, n.º 7169, 12 novembre 1932).

—Id. *Ramon Lull a Madrid.*

A propòsit de: «R. L. Filosofia Moral»
 (*Correo de Mallorca*, n.º 7172, 16 novembre 1932).

Revistes

—Miralles i Sbert, José=*Movimiento Luliano.*

Conferència donada en el Col·legi de la Sapientia en 25 gener 1913.

Reproduïda en: (*Studia*, any IV, n.º 36, juny 1932, pp. 217-224, i n.º 37, juliol 1932, pp. 241-246).

—Sancho, A.=*Algo más sobre movimiento luliano.*

(*Studia*, any IV, n.ºs 38-39, agost setembre 1932, pp. 257-263).

—Fajarnés Tur, Enrique=*Diez Cartas dirigidas a los Jurados de Mallorca por el P. Riera, Síndico de la causa Luliana en Roma.*

(Siglo XVII).

Doct.^s de 1616-1627, de l'Arx. Històric de Mallorca.

(*Revista de Menorca*, XXVII, 1932, agost i setembre, pp. 221-228).

—J. P. M.=*Ramon Lull a Itàlia*

A propòsit del llibre de E. Mele: «Il libro dell' Amico e dell' Amato».

—Avinyó, Joan prev.=*Entorn del Centenari lul·lià.*

(Articles en *El Matí*, dels dies 11, 12 i 13 de novembre 1932).

Varia

Del 6 al 13 de novembre tengué lloc en aquesta ciutat la setmana apologetica, anunciada i convocada pel Prelat de la diòcesi Excm. Dr Josep Miralles i Sbert en la seva Carta-pastoral de 19 de juny (reproduïda en aquest Bolletí, número d'agost) i amb la qual l'Església mallorquina ha commemorat el VII centenari del naixement de Ramon Lull.

Els diversos actes i funcions d'aquesta setmana tengueren lloc en el temple de Sant Francesc i en la sala d'actes annexa al mateix, antiga Capella dels Angels, segons el següent programa:

Diumenge, 6 — A les sis i quart de la tarda res de la corona, cant d'un motet, discurs inaugural llegit per l'Arquebisbe-Bisbe, himne al Beat, benedicció amb el Santíssim (more romano) pel senyor Arxiprest de la Catedral Basílica,

Dilluns, 7.—A les vuit, missa de Comunió, pel Pare Provincial dels Terciaris Regulars Franciscans, amb fervorins per Mn. Josep Auba Bujosa.

A les dotze, a l'Oratori dels Angels, lliçó sobre «Ensenyança de l'Evangelí», pel M. I. senyor Canonge Lectoral.

A les 6 i quart: Corona; motet; lliçó sobre «L'ordre sobrenatural», pel M. I. Sr. Miquel Alcover i Castañer; motet; lliçó sobre «Civilització», pel P. Fra Pere J. Cerdà, T. O. R.; himne; benedicció, pel senyor Xantre.

Dimarts, 8.—A les vuit, missa de comunió per l'econom de Sant Jaume, amb fervorins pel P. Jaume Rosselló, T. O. R.

A les dotze, lliçó—a l'Oratori—sobre «Catecisme d'Adults», pel M. I. Sr. Joan Quetglas Prats, canonge.

A les 6 i quart: Corona; motet; lliçó sobre «Divina Revelació», pel catedràtic Sr. Joan Nicolau Riutort; motet; lliçó sobre «Progrés», pel P. Gaspar Munar Oliver, dels Sagrats Cors; himne; benedicció pel M. I. senyor canonge Capíscol.

Dimecres, 9.—A les vuit, missa de comunió pel P. Superior General de Missioners dels Sagrats Cors, amb fervorins per Mn. Valentí Herrero i Garcías.

A les dotze, lliçó—a l'Oratori—sobre «Ensenyança de l'Apologètica», per Mn. Andreu Caimari i Noguera.

A les 6 i quart: Corona; motet; lliçó sobre «Miracle i profecia», pel catedràtic Mn. Josep Rosell Santomà; motet; lliçó sobre «Com s'ha de propagar la veritat», pel P. Joan Ginard Carrió, prepòsit de l'Oratori de Palma; himne; benedicció pel M. I. Sr. canonge Doctoral.

Dijous, 10.—A les vuit, missa de comunió pel senyor rector de Sant Nicolau, amb fervorins per Mn. Antoni Thomàs Puigserver, beneficiat del Concordat.

A les dotze, lliçó—a l'Oratori—sobre «Lluita per la moralitat», pel Sr. Gabriel Cortès Cortès, advocat.

A les 6 i quart: Corona; motet; lliçó sobre «Jesucrist», pel Mn. Pere A. Matheu Mulet, econom de Campos; motet; lliçó sobre «Missions» pel Catedràtic Dr. Francesc Planas Muntañer; himne; benedicció, pel M. I. Sr. Francesc Esteve Blanes, canonge.

Divendres, 11.—A les vuit, missa de comunió, pel P. Provincial de Clergues Regulars, amb fervorins pel Superior de la Casa Missió.

A les dotze, lliçó—a l'Oratori—sobre «Campanya a favor de la bona premsa i contra l'antirreligiosa», pel Sr. Andreu Buades, industrial.

A les sis i quart, Corona: motet, lliçó sobre «L'Església», per Mn. Antoni Garau Planas, econom de Puigpunyent; motet; lliçó sobre «Educació dels treballadors», pel catedràtic Mn. Rafael Caldentey Cantallops; himne; benedicció pel M. I. Sr. Jaume Espases Grimalt, canonge.

Dissabte, 12.—A les vuit, missa de comunió pel rector de la Santíssima Trinitat, amb fervorins per Mn. Andreu Casellas i Casellas.

A les dotze, lliçó—a l'Oratori—pel Sr. Josep Ramis d'Ayrcflor, advocat, sobre «Deures de ciutadania segons la filosofia cristiana».

A les sis i quart, Corona: motet; lliçó sobre «El Papa» pel M. I. Sr. Joan Rotger; motet; lliçó sobre «Caritat i Beneficència» pel M. I. Sr. Doctoral; himne, benedicció per l'Il·lustríssim senyor Antoni Rosselló, Protonotari Apostòlic.

Diumenge, 13.—A les vuit missa de comunió pel M. I. Sr. Vicari general de la diòcesi, amb fervorins pel R. P. Pere N. Isla.

A las deu i mitja, solemne missa pontifical amb sermó pel M. I. Sr. Canonge Magistral, Dr. Antoni Sanxo. Te-Deum i benedicció final.

El diari catòlic local, «Correo de Mallorca» corresponent als dies 7-14 de novembre publicà detallada ressenya de les funcions i extractes de les lliçons i parlaments pronunciats. A remarcar especialment, pel que toca a l'estudi de Ramon Lull, de la funció del dijous dia 10, el discurs del Rvnt. Sr. Francesc Planas, esbós de la figura missional—tractadista, impulsor i missioner—del Beat. I el panegíric de R. L. del pontifical del diu menge.

—El curs oficial de Literatura Catalana, organitzat a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, és exclusivament dedicat a Ramon Lull, amb motiu del VII centenari del seu naixement. El Curs és professat pel Dr. Jordi Rubió i Balaguer, Director de la Biblioteca de Catalunya i Professor de la Universitat, i les classes es tenen tots els dimarts, dijous i dissabtes a les 4.

BIBLIOGRAFIA LUL·LIANA *

Amb motiu del proper Centenari lul·lià hem cregut oportú de consignar en el nostre Bolletí un resum de la bibliografia lul·liana des de l'any 1915, data del VI centenari de la mort de R. L., extreta gairebé totalment de les cròniques sobre Moviment Lul·lià signades per R. A. en els Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans, de MCMXV-XX i MCMXXI-XXVI.

Obres originals

Obres originals del Il·luminat Doctor Mestre Ramon Lull.

Libre de Sancta Maria. Hores de Sancta Maria. Libre de Benedicta Tu.

Transcripció directa amb un facsímil, introducció, variants i mostres d'escriptura dels més vells manuscrits, per Moss. Salvador Galmés.

Palma de Mallorca, Comissió Editora Lul·liana, 1915.

XVII + 381 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició original, vol. X).

—Id. *Arbre de Sciencia, escrit a la ciutat de Roma l'any M.CC.LXXXV.*

Transcripció directa amb facsímils, introducció, variants i mostres d'escriptura dels més vells manuscrits per Moss. Salvador Galmés.

Tom I.

Palma de Mallorca, Comissió Editora Lul·liana, 1917.

XX + Ivj + 335 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició original, vol. XI).

—Id. *Arbre de Sciencia.*

Tom II.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, 1923.

VIII + 451 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició original, vol. XII).

—Id. *Arbre de Sciencia.*

Tom III.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, 1926.

VII + 521 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició original, Vol XIII.)

—Id. *Proverbis de Ramon. Mil Proverbis Proverbis d'ensenyament.*

Transcripció directa amb facsímil, introducció i variants dels més vells manuscrits per Moss. Salvador Galmés.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, 1928.

XVIII + 403 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició original, vol. XIV).

—Id. *Libre de Demostracions qui es una branca de la Art datrobar veritat, escrit a Mallorca devers l'any M.CC.lxxv.*

Transcripció directa amb facsímils, proemi i variants dels més vells manuscrits per Moss. Salvador Galmés.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, 1930.

XVIII + 608 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició original, vol. XV).

—Id. *Art Demostrativa. Regles Introductories. Taula general.*

Transcripció directa amb vint figures polícromes, proemi i variants per Moss. Salvador Galmés.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, 1932.

XXII + 534 pp. 8.º

(Obres de R. L. Edició Original, vol. XVI).

—*Poesies.*

Text, notes i glosari de Ramon d'Alòs-Moner.

Barcelona, Els Nostres Clàssics, 1925.

190 pp. 8.º

(Els Nostres Clàssics, n.º 3).

—Raymond Lulle.—*Libre de l'Ami et de l'Aimé. Petits cantiques d'amour dialogués par lesquels l'entendement et la dévotion s'augmentent.*

* No repetim les indicacions de temes lul·lians i altres referències donades en aquest mateix BOLLETÍ de 1915 ençà. Vide: Tom, XV (1914-1915), pp. 19, 28, 33, 233, 337, 343, 349, 357, 377. XVII, (1918-1919), pp. 76, 295.—XIX, (1922-1923), pp. 261, 280, 290, 310. XX (1924-1925), pp. 208, 301, 317, 331.—XXI (1926-1927), pp. 187, 353, 359.—XXII (1928-1929), pp. 1, 23, 36, 49, 305, 340

Vid. igualment la secció LUL·LI ME Toms: XXIII (1930-31), pp. 245, 410 i 450; i XXIV (1932) números de febrer i de setembre-octubre.

Traduits du catalan par A de Barrau et Max Jacob.

Paris, Editions de la Sirène, 1919
XVIII + 137 pp.

— *Versets choisis du Livre de l'Ami et de l'Aimé.*

Per M. G. Etchegoyen.

(*Mélanges d'Archéologie et d'Histoire de l'École Française de Rome*, XXXVIII. 1920, pp. 197-211).

— *L'Ami et l'Aimé.* Traduit du catalan par Marius André.

Paris, Le Livre Catholique, 1921.
XXIII + 235 pp.

— *The Book of the Lover and the Beloved*, translated from the Catalan of Ramon Lull with an introductory Essay by E. Allison Peers.

London, S. P. C. K., 1923.
106 pp.

— *The Art of Contemplation*, translated from the Catalan of Ramon Lull, with an introductory Essay by E. Allison Peers.

London, S. P. C. K., 1925.
118 pp.

— *Thoughts of Blessed Ramon Lull for Every Day* Compiled by E. Allison Peers.

London, Burns Oates & Washbourne Ltd., 1925.

— *The Tree of Love*, translated from the Catalan of Ramon Lull with an introductory Essay by E. Allison Peers.

London, S. P. C. K., 1926
VIII + 128 pp.

— *Blanquerna: A thirteenth Century Romance.* Translated from the Catalan of Ramon Lull by E. Allison Peers.

London, Jarrolds, [1926].
736 pp.

— *The Book of the Ordre of Chyvalry*, translated and printed by William Caxton from a French version of Ramon Lull's «Le Livre del Orde de Cavayleria», together with Adam Loutfouf's Scottish transcript... edited by Alfred T. P. Byles.

London, The Early English Text Society, 1926.

XVIII + 143 pp. 1 lam.

— *The Book of the Beasts*, translated from the Catalan by E. Allison Peers.

London, Burns, Oates & Washbourne Ltd. 1927.

IX. 90 pp.

— *Liber de acquisitione terræ sanctæ.*

Edició del P. E. Longpré en:

Criterion. Revista trimestral de filosofia (Barcelona, any III, 1927, 265-278).

Estudis

Anónim.—*El B. Ramon Lull y los primeros ideales de «Propaganda».*

(*Observatore Romano* de 12 abril i 21 i 22 maig 1923; reproduït en: *Heraldo de Cristo*, XVI, 1924, pp. 338-9, XVII, 1925, pp. 70, i 100 101.)

— *Anthologie franciscaine du Moyen-Age* tradlatée et annotée par Maurice Beaufreton.

Paris, G. Cres et Cie. 1921.

pp. 227-267, hi ha una petita biografia de Lull; l'autobiografia o Vida anònima, segons l'original llatí; part de 24 estrofes en francès del *Desconhort* i 8 estrofes del *Cant de Ramon*.

— Alcover, Antoni M.^a — *Vida abreviada del Bt. Mtre. Ramon Lull.* Sermó que per comanda de l'Exm. Ajuntament de la Ciutat de Mallorca predicà a l'església de St. Francesch de Assis de dita ciutat dia 3 de juliol de l'any del Senyor 1924...

Ciutat de Mallorca, Tous, 1924.

24 pp. 16.º

— Alcover y Maspons, Juan.— *El Lulismo en Mallorca desde mediados del siglo XIX.* Extracto de la conferencia pronunciada en el Salón de sesiones del Excmo. Ayuntamiento de Palma dia 15 de Junio de 1915.

Palma de Mallorca. Tous, 1915.

26 pp. 8.º

— Alos, Ramon de.— *Del Centenari de Ramon Lull (La Revista, Barcelona, 1, 1916, n.º XII!)*.

— Id. *Los Catálogos Lulianos.* Contribución al estudio de la obra de Ramon Lull. Tesis doctoral...

Barcelona, Francisco J. Altés y Alabart 1918.

112 pg. 4.º

—Id. *Sis documents per a la història de les doctrines lul·lianes.*

(Neces Rubió-Lois, XXII setembre 1919).
Barcelona, 1919.)

—R. d'A. —VI Centenari de la mort de Ramon Lull. Moviment lul·lià (1915-1920) Llibres. Fonts bibliogràfiques i documentals, Iconografia lul·liana. Obres Originals de Ramon Lull. Vida de R. L. Estudis sobre l'obra de R. L. Publicacions periòdiques. Cursos i Conferències. Exposicions. Altres actes en commemoració del VI Centenari.

(Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica, *Anuari* 1915-1920, Vol. VI pp. 880-82).

—Id. *Moviment lul·lià*: fonts bibliogràfiques i documentals. Obres originals de R. L. Traduccions d'obres lul·lianes. Obra apòcrifa. Vida de R. L. Estudis sobre l'obra de R. L. Història del lul·lisme.

(Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica, *Anuari* 1921-26, Vol. VII, pp. 373-379).

—Avinó, Joan, Pvre.—*Història del Lul·lisme*

Barcelona, Tip. Catòlica, 1925.

XIV + 661 pp.

(Vid: recensions detallades d'aquesta obra: pel P. Andreu Ivars, O. F. M. *Archivo Ibero-Americano*, 1926, XXV, pp. 129-35; i Ramon d'Alòs, *Criterion*, 1925, I, pp. 250-58).

—Id. *Breu Exposició del sistema científic lul·lià.*

(*Criterion*, Any II, 1926, pp. 169-183).

—Id. *Il·lustració divina del Beat Ramon Lull i orígens de sa ideologia científica.*

(*Criterion*, IV, 1828, pp. 418-428).

—Id. *L'heterodòxia lul·liana encara?*

(*Criterion*, VII, 1931, pp. 166-174).

—Batista i Roca, Josep M.^a —*Catàleg de les Obres lul·lianes de Oxford.*

Barcelona, 1916

(*Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, de Barcelona, VIII, pp. 204-228, 308-330 i apart, 94 pp. 4.º)

—Beltran de Heredia, Vicente, O. P. —*Los dominicos y los lulistas de Mallorca en el siglo XVIII.*

(*Criterion*, II, 1926, pp. 276-296, 418-440).

—Bernhardt Joseph. —*Die philosophische Mystik des Mittelalters...*

(München, E. Reinhardt, 1922).

S'hi parla de R. L. pp: 157-162.

—Blanco Soto, Pedro —*Estudios de Bibliografía Luliana.*

Madrid, Imp. Rev. Archivos, 1916; 118 pp. 4.º

(*V. Bul. Blíb. Cat.* III, pp. 133-135.)

—Borrás Rullan, Jaume, Pvre.—*Vida popular del Beato Ramon Lull.*

Palma, Amengual y Muntaner, 1915.

40 pp. 16.º

—*Sistema Científico Luliano.* (Exposición y crítica a la vez). Precedido de algunas consideraciones acerca del método o Arte en general y acerca del arte de pensar en particular.

Conferencia leida en el salón de sesiones del Excmo. Ayuntamiento de Palma el día 26 de junio de 1915.

Palma, Tous, 1916.

29 pp. 1 f. 8.º

—*Lulismo.* (Ramon Lull no fué panteista. — El racionalismo de Lull — Ramon Lull y el Monismo. — Orígenes del lulismo).

Soller, Tip. de Calatayud y Cia. 1918.

88 pp. 2 f. 8.º

—Bové, Salvador.—*Ramon Lull i la llengua llatina.*

(*Boletín de la Real academia de Buenas Letras*, Barcelona, VIII, pp. 65-88).

—Id. *La Vida coetània segons lo Ms. del Museu Britànich.* Transcripció del text.

(Ibid. VIII, pp. 89-101).

—Casadesús, Josep.—*L'Art Magna de Ramon Lull.*

(*Butlletí de l'Ateneu Barcelonès*, I, 1916, pp. 265-286).

—Id. *El Arte Magna de Raymundo Lullo, doctor iluminado y martir.*

(*Estudio*, XVII, pp. 175-206).

Barcelona, 1917.

—Costa i Llobera, Miquel.—*Dos sermons lul·lians inèdits de Moss. M. Costa i Llobera* publicats per Moss. Antoni Pons.

Palma, Guasp. 1928.

45 pp. 16.º

(Extret del B. S. A. L).

—Dalton O. M.—*A Portable dial in the form of a book, with Figures derived from Raymond Lull.*

(*Archaeologia*, LXXIV, 1925, pp. 89-102).

—Desdevises du Dezert, G.—*Caractères et origine des idées du Bienheureux Raymond Lulle* (recensió d'aquesta obra de J. H. Probst).

(*Revue Hispanique*, XXXIII, 1915, pp. 285-95).

—D[usan], E.—*La visió de Lull per un protestant.*

(*Quaderns d'Estudi*, any II, vol I, pp. 204-214).

—Ensenyat, Josep. = *Meditació d'Estètica lul·liana*

(*La Nostra Terra*, III, 1930, pp. 3-7).

—Etchegoyen, G.—*La mystique de Raymond Lulle d'après le livre de l'Ami et de l'Aimé.*

(*Bulletin Hispanique*, 1922, p. 1-17).

—Fajarnés Tur, Enriquet.—*Sobre la impressió de las obras de R Lulio en Maguncia del compilador de las mismas Dr Salzinger.*

Documents de l'Arx. Municipal de Palma.

(*Revista de Menorca*, XXIV, 1929, pp. 168-71).

—Id. *Supresión del Culto del B. R. Lulio en el Convento de Minimós de Muro de Mallorca.*

Documents de l'Arx. Municipal de Palma.

(Ibid. pp. 308-11).

—Id. *Diez y seis cartas de los Furados de Mallorca sobre la vida y milagros del Beato R. Lull* (siglo XVII).

Documents de l'Arx. Históric de Mallorca.

(Ibid. pp. 364-77).

—Id. *Trabajos en España contra la ciencia y doctrina de R. Lull.*

Documents dels s. XVIII.

(*Revista de Menorca*, XXV, 1930, pp. 273-282).

—Ferrà, Miquel—*Ramon Lull valor universal.* Conferència llegida... a la casa de la Ciutat de Mallorca, dia 5 de juliol de 1915.

Ciutat de Mallorca, Tous, 1915.

33 pp 8.º 2 gravats.

—Gaiffier, B.—*Vita beati Raimundi Lulli.*

(*Analecta Bollundiana*, 1930 XLVIII, pp. 130-178).

—Galmés, Mn. Salvador.—*Vida compendiosa del Beat Ramon Lull.*

Palma, Amengual i Muntaner, 1915.

—Id. *Blanquerna* [A propòsit de la versió anglesa de E. Allison Peers].

(*Bulletin of Spanish Studies*, III, 1926, pp. 174-5).

—Id. *Viatges de Ramon Lull.* Conferència llegida en el Centre Excursionista de Catalunya, el 26 de gener de 1927,

(*La Paraula Cristiana*, VIII, 1918, pp. 196-225).

—Id. *L'Œuvre de Ramon Lull.*

(*Sud Magazine*, Marseille, n.º 57, spécial sur les Baléares, 16 avril 1931, pp. 16-17).

—Gelabert, Mateu.—*Novenari del B. Ramon Lull, Martir*, compost per Mossen . i donat a l'estampa p'els Col·legials de la Sapiència.

Palma, L'Esperança, 1915

55 pp. 16 º

—Gotron, Dr. Adam—*L'Edició maguntina de Ramon Lull*, amb un apèndix bibliogràfic dels manuscrits i impresos lulians de Magúncia.

Barcelona, I. d'E. C. 1915.

(*Estudis de Bibliografia Luliana*, I.)

—Id. *Zur Geschichte der Mainzer Lull-Ausgabe.*

(*Franciskanische Studien*, 1916, III pp. 214-35, 379-96).

—Id. *El catàleg de la biblioteca luliana del convent dels Franciscans de Mallorca.*

(*Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, VI, pp. 146-224).

—Id. *Die Mainzer «Lullistenschule» im 18 Jahrhundert.*

(*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, I, 1923, pp. 229-42).

—Id. *Neue Literatur zu Ramon Lull.*

(*Franciskanische Studien*, 1924, pp. 218-21)

—Guibert, J. de, S. J.—*La «Méthode des trois puissances» et l'Art de Contemplation de Raymond Lull.*

(*Revue d'Ascétique et de Mystique*, 1925, pp. 367-78).

—Haebler, Konrad—*Ramon Lull und seine*

Schule. Aus Anlass einer neu erworbenen Incunabel.

(Fünfzehn Jahre Königliche and Staatsbibliothek. Dem scheidenden generaldirektor Exz. A. v. Harnack überreicht von den wissenschaftlichen Beamten der Preussischen Staatsbibliothek, 1921, pp. 36-47.)

—Iguarada, P. Calassanç de, O. M. cap.—*Fra Luc Wadding i la Causa de Beatificació del Beat Ramon Lull.*

(*Estudis Franciscans*, 1925, XXVI, pp. 362-73).

—Ivars, P. Andreu O. F. M.—*Los Jurados de Valencia y el Inquisidor Fr. Nicolás Eymereich. Cuestión Luliana.*

(*Archivo Ibero Americano*, 1916, VI, pp. 68-159, i tiratge apart).

—Id. *Adiciones al artículo: Los Jurados de Valencia y el Inquisidor Fr. Nicolás Eymereich.*

(Ibid. 1921, XV, pp. 212-19).

—Kumm, A. K. W.—*Ramon Lull.*

(*The Princeton Theological Review*, 1923, XXI, pp. 291 i ss).

—Levi, E.—*La storia della Magia.* Trad. de C. Giacomelli.

Todi, Atanor, 1922.

(Hi ha un capítol consagrat a R. L.)

—Longo, Vittorio — *Un originale filosofo medioevale. Raimondo Lull.*

Torino, Riviste «Matelda» e «Ars Italica», 1926, 26 pp. 8.º

—Longpré, E.—*Lulle, Raymond* (Article del *Dictionnaire de Théologie Catholique* de Vacant, Mangenot i Amann.)

(Paris, Letouzey, 1926, IX, 1072-1141).

March, Josep M.ª, S. J.—*El P. Jaume Cusurur i els seus catàlegs lul·lians.*

(*Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, V, 1918, pp. 32-44).

—Id. *San Ignacio de Loyola y el B. Ramon Lull. Semejanzas doctrinales.*

(*Manresa*, 1926, pp. 333-350, i tiratge apart).

—Martinez Tomás, A.—*Páginas brillantes de la Historia. Raimundo Lulio. Una vida de martir narrada a los niños.*

Barcelona, Araluce, [1925].

—Miret i Sans, Joaquin.—*Noves biografiques d'En Ramon Lull.*

(*Bol. de la R. Academia de Buenas Letras* Barcelona, VIII, pp. 101-106).

—Id. *El primitiu nom de la familia d'En Ramon Lull.*

(Ibid. VIII, pp. 305-307)

—Newman, Louis Israel — *Jewish Influence on Christian Reform Movements.*

New York, 1925.

XXVII + 706 pp.

(*Columbia University Oriental Studies* vol. XXIII).

—[Palma de Mallorca, P. A. de]—*Catálogo de la exposición de Iconografía i Bibliografía del B. Ramon Lull* organizada por la «Societat Arqueològica Luliana» de Palma de Mallorca, con ocasió del sexto centenario de su martirio.

(*Estudios Franciscanos*, Sarriá, Barcelona, 1918, XXI, pp. 453-462; 1919, XXII, pp. 56-60; 131-140, 220-224, 274-280, 357-369, 446-455; XXIII, pp. 47-56, 129-141; 1920, XXIV, pp. 214-218, 377-381; XXV, pp. 51-57, 132-144).

—P. (A.)—*El Lulismo en Cataluña 1916-1919.* (*Estudios Franciscanos*, 1919, XXIII, pp. 20-25).

—Palma de Mallorca, P. Andreu de, O. M. cap.—*Sistema jurdíc i idees jurdiques del Mestre Ramon Lull.*

(*Quaderns d'Estudi*, 1921, XIII, pp. 32-50).

Id.—Altres dos articles amb el mateix títol, en *Estudis Franciscans*, 1923, XXIX, pp. 54-65, 125-138)

—Id. *El Beat Ramon Lull, martre, del terç orde franciscà.*

(*Estudios Franciscanos*, 1922, XXVIII, pp. 111-22; XXIX, pp. 120-35).

—Pastre, Lluís.—*La pedagogia de Ramon Lull.*

(*Quaderns d'Estudi*, Any II, vol. I, pp. 190-203).

—Peers, E. Allisson—*Lullian Studies.* I. Blanquerna; II. The Book of the Gentile; III. The Tree of the Philosophy of Love; IV. Felix, or the Book of Marvels; V. Doctrina Pueril.

(*Bulletin of Spanish Studies*, II, pp. 73-80, 119-126; III, 3-9, 121-128, 159-165).

- Id. *Ramon Lull. A biography.*
London, Society for promoting christian
Knowledge, 1929.
XVIII + 454 pp.
- Id. *L'Actualité de Raymond Lulle.*
(*La Revue de Catalogne.* Marseille, I, pp.
8-14).
- Id. *A Life of Ramon Lull...*
now first translated from the Catalan with
notes and an appendix by...
London, Burns Oates & Washbourne, Ltd,
1927.
VII + 86 pp.
- Pereira da Silva, L. — *A propósito das leituras
do Infante.* [Enric el Navegant]
(*Lusitania*, 1923, I, pp. 23-7.)
- Pons Fàbregues, Benito—*Ramón Lull
Apóstol del Amor.* Conferencia pronunciada en
el Consistorio Municipal el dia 29 junio 1915,
en el acto de la inauguración del Instituto de
Estudios Superiores para la mujer.
Palma, Tous, 1915,
25 + 9 + 23 pp. 8.º.
- Pons, Antoni — *La Mata escrita de R.
Lull al Puig de Randa,* [set articles, XIII-XIX
de la sèrie «Apuntaciones de historia local»
començada a publicar a *La Almudaina* de 27
agost 1921].
- Pont, Rnt. Andreu.—*Panegíric del Beat
En Ramon Lull* predicat... en l'esglèsia de
St. Francesc de la Ciutat de Mallorca el dia
3 de juliol de 1925.
Ciutat de Mallorca, Tous, 1926.
20 pp. 16.º
- Pou, Josep M.ª O. F. M.—*Sobre la doc-
trina y culto del Beato Raymundo Lulio.*
(*Archivo Ibero Americano*, 1921, XVII, pp.
5-23).
- Pourrat, P.—*La spiritualité chrétienne.*
Paris, 1925.
(S'hi parla de R. L. pp: 124-28).
- Probst, J. H.—*Ramon Lull, philosophe po-
pulaire catalan et franciscain.* Le philosophe de
l'unité; la hierarchie chez Lull; le mysticisme
de Lull; Lull et la pratique.
(*Criterion*, II, 1926, pp. 387-406, III, 1927
182-210).
- Id. *L'Amour mystique dans l'«Amic e
Amat» de Ramon Lull.* Son caractère anormale.
(*Arxius de l'Institut de Ciències*, Barcelona,
1917, any IV, n.º 7)
- Quetglà, Fr. M. T. O. R.—*La Tercera
Orde Secular Franciscana a Mallorca.* Ramon
Lull.
(*Heraldo de Cristo.* XX, 1928 pp. 21-23).
- Reichmann, P. Mathias S. J. *Neue For-
schungen über Raymundus Lullus.*
(*Stimmen der Zeit*, 1916, 92 Band, pp.
342-46.)
- Riber, Llorenç — *La Vida de Ramon Lull.*
(*Quaderns d'Estudi*, Barcelona, any II, vol I,
pp. 164-172).
- Id. *Antologia Filosòfica Luliana.*
(Ibid. pp. 173-187)
- Id. *Quan jo anava a estudi.* Fragments del
Blanquerna.
(Ibid. pp. 188-190).
- Id. *Vida i Actes del reverend Mestre i be-
naventurat màrtir Ramon Lull.*
Ciutat de Mallorca, Tous, 1916.
XVI + 270 pp. 8.º
- Id. *Ramon Lull en Montpeller y en la
Sorbona.*
Mallorca, J. Tous, 1916.
V. *Revista Quincenal* 25 II-17 (I, 1917, pp.
310-339.)
(*Estudios Franciscanos*, Sarrià, XVIII, 1917,
pp. 223-26).
- Id. *Vida abreujada del Benaventurat Ra-
mon Lull.*
Barcelona, Associació Protectora de l'En-
senyança Catalana, 1921
53 pp.
- Id. *Sermó predicat en l'esglèsia de Nostra
Dona Santa Maria de Badalona, el dia XV
de juliol de 1923.*
Barcelona, Altés, 1923.
15 pp.
- Id. *Raimundo Lulio.*
Barcelona, Editorial F. T. D., 1926.
124 pp. (1ª edició; Libros de Epopeya).
- Rogent, Elies, i Estanislau Duran.—*Bi-
bliografia de les Impresions Lul·lianes,*

Amb un proemi, addicions i índex de Ramon d'Alòs-Moner.

Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1927, XVI + 406 pp. 4.º
(Estudis de Bibliografia lul·liana, II).

—Rubió Balaguer, Jordi.—*Los códices lullianos de la Biblioteca de Innichen* (Tirol).
(*Revista de Filología Española*, Madrid IV 1917, pp. 303-340)

—Id. *El Breviculum i les miniatures de la vida d'En Ramon Lull de la Biblioteca de Karlsruhe*.
(*Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, III, 1916, amb una Addició. per Ramon d'Alòs, pp. 73-88).

—Id. *Ramon Lull*.
(*Revista dels Llibres*, 1926: Notícies i Recensions, pp. 83-93).

—[Id.] *Ramon Lull*. Article de l'Enciclopèdia Espasa, vol. XLIX, pp. 55 i 9).

—Speer, R.—*Ramon Lull the Christian. Crusader and his conquest*.

—Streit, R., O. M. I.—*Raimundus Lull, der Caballero espiritual*.
(*Zeitschrift für Missionswissenschaft*, 1920, X, pp. 137-40).

—Tous, Fr. G., T. O. R.—*Las Reliquias del Bto. Ramon Lull*.
(*Heraldo de Cristo*, X, 1918, pp. 145-7).

—Thorndike, Lynn.—*A History of Magic and Experimental Science during the first Centuries of our Era*.
New York, 1923, 2 vols. XL+835 i 1.036 pp.
(Té un capítol dedicat a R. L.)

—Tusquets Joan.—*La canonisation de Saint Thomas*.
[Recensió d'aquest llibre de P. Mandonnet],

(*Arxius de l'Institut de Ciències*, 1924, pp. 66-68).

—Id. *Posició de Ramon Lull en el problema de l'eternitat del món*.
(*Criterion*. Any I, 1925, pp. 95-114).

—Valls, Gonçal, O. F. M.—*¿Quien concibió el primero la idea de la Congregación de Propaganda Fide?*
(*Revista Eclesiástica de Valladolid*, 1923, pp. 373-74. Publicat primer en l'*Osservatore Romano* de 12 abril 1923).

—Id. *L'Ideale Missionario del B. Raimondo Lullo Terziario Francescano Martire a Bugia (Africa)* 1315.
(*Studi Francescani*, 1926, pp. 117-28; reproduït parcialment en català:

L'Ideal Missioner del B. Ramon Lull Terziari Franciscà, en *Estudis Franciscans*, 1926, XXXVIII, pp. 55-61).

—Waite, A. E.—*Raymund Lully, illuminatea Doctor, Alchemist and Christian Mystic*.
London, W. Rider Son, 1922.

—Waley Singer, Dorotea.—*The Alchemical Testament attributed to Raymod Lull*.
(*Archeion*. Archivio di storia della scienza, IX, 1928, pp. 43-52).

—Weitbrecht, H. U.—*Raimond Lull and six centuries of Islam*.
London, 1915.

—Wohlhaupter, E.—*Ramon Lull und die Rechtswissenschaft*.
(Sonderdruck ans der Ernst Mayer Festschrift zum 22 Januar 1932, pp. 179-203).

—Wulf, M. de.—*Histoire de la philosophie médiévale*.
5^a ed. (Paris-Louvain, 1925).
(S'hi parla de R. L.: Tom II, pp. 143-46.)

J. P. i M.

S E C C I Ó O F I C I A L

INAUGURACIÓ DEL NOU LOCAL DE L'ARQUEOLÒGICA

Dilluns dia 5 de desembre a les 4'30 del capvespre tengué lloc l'acte oficial d'inauguració del nou estatge de la SOCIETAT ARQUEO-

LÒGICA LULIANA al pis principal de l'antiga casa que du el número 8 del carrer de l'Almudaina d'aquesta ciutat. En cinc espais ses sales ha quedat instal·lat el nostre Museu, obert des d'ara a l'accés dels visitants tots els matins de 9 a 1; i en una altra sala la

Biblioteca de la Societat i redacció d'aquest BOLLETÍ.

A l'acte inaugural, que's vegé molt concorregut de distingir les Senyores, Socis de l'Arqueològica i invitats, assistiren l'Alcalde de la ciutat, Sr. Bernat Jofre, i el President de la Diputació Provincial de Balears Sr. Francesc Julià i Perelló. El nostre president Sr. Faust Morrell i Gual, obrí l'acte amb les següents paraules:

«Senyores y Senyors:

Sols després d'una existència de més de mig segle, pot l'Arqueològica Luliana oferir el fet memorable que celebrem avui amb aquest acte: l'inauguració d'un estatge com el present; un estatge social lul·lià, on hem reunit tot el que tenim, tot el que valem, que és com si diguéssim tot el que som. I perquè consideram que tot això és motiu de llegítim orgull peis qui formam en les files d'aquesta entitat eminentment cultural, és que vos hem convidat, i hem volgut unir-vos a la nostra íntima satisfacció. Aquí sou enmig de noltros; aquí sou honrant amb la vostra presència la nostra casa. Gràcies, del fons de l'ànima a tots.

Parlar de l'Arqueològica, és parlar d'obres modestes si n'hi ha. Obra modesta si, però tenaç; obra oscura, però plena de belles emocions, inoblidables per tots aquells que l'han viscuda dia per dia i en contemplen el rastre llarg, intens i fecund dins la història de la cultura pàtria. Parlar de l'Arqueològica, és parlar dels seus fundadors benemèrits, i de tots aquells qui han seguit cavant el mateix solc; parlar de l'Arqueològica, ha d'ésser forçosament, inel·ludiblement, parlar dels dos elements que són la raó de la seva existència, la raó i causa de la seva continuïtat i l'esperança d'un esdevenidor gloriós per la cultura mallorquina. Parlar de l'Arqueològica és parlar del seu MUSEU i del seu BOLLETÍ.

El Museu, aquí el teniu. Es, però, que val la pena d'anomenar això un museu? Segons i com evidentment que no. La concepció universal del que ha d'ésser un museu, implica sempre, indefectiblement, l'idea de mecenatge, bé sia del Estat o de les Corporacions provincials o municipals, quan no, en casos veritablement excepcionals, el mecenatge particular d'algun potentat. I aquí no hi ha res que s'hi assembi. L'obra modestíssima de l'Arqueològica, no ha estat sinó el compliment del seu lema: aquell COLLIGITE QUAE SUPERAVERUNT FRAGMENTA NE PEREANT de l'Evangeli, i així

ha anat recollint gairebé tot el que veis. Ha acceptat dipòsits de persones i entitats; i dins la seva esfera humil, ha anomenat això el seu Museu, donant, al mateix temps, compliment a un precepte reglamentari.

Volem dir així que nosaltres tenguem la pretenció d'omplir l'ausència d'un vertader Museu Mallorquí de caràcter oficial, amb dotació ampla, pel seu augment progressiu? No. L'Arqueològica no serà mai un obstacle per la creació d'un tal instrument de cultura, que tant es troba a faltar a la nostra ciutat. Puc afirmar des d'ara que, amb garanties de solvència científica i administrativa, amb garanties d'efectivitat i permanència en la formació d'un museu oficial mallorquí, l'Arqueològica sabria complir el seu deure.

Mentrestant, volem que el nostre museu pugui complir la funció cultural i pedagògica que li és pròpia. Per això tndrem obertes gratuïtament les portes a les visites escolars que ens sien sol·licitades pels mestres de nins i nines. També, els diumenges dematí, hi haurà unes hores de visita gratuïta pels obrers.

Parlem ara del BOLLETÍ. Desconeguda és, fora dels subscriptors, la importància grandíssima d'aquesta publicació. A disposició de tots els presents estan en la nostra biblioteca, les revistes, notabilíssimes, espanyoles i estrangeres en nombre de més de cinquanta, amb les quals sostenim el canvi. Precisament ara, trobant se a Mallorca el professor d'història de la Universitat de Columbia, als Estats Units, tan bon punt com ha tengut notícia de l'existència del BOLLETÍ, ha sol·licitat la subscripció per la biblioteca de l'esmentada universitat.

Començat a publicar-se l'any 1885, no ha interromput mai la sortida, ni mai li ha faltat la col·laboració feal dels erudits i literats mallorquins. Allà trobareu les firmes de Bartomeu Ferrà i Joan Lladó entre els fundadors; de Pere d'A. Penya, Estanislau Aguiló, Gabriel Llabrés; d'En Miquel dels Sants Oliver, d'En Costa i Llobera, d'En Joan Alcover, i de tants d'altres, per citar només d'entre els morts.

Tot el que a Mallorca s'ha fet en investigació històrica i arqueològica, ha tengut en el BOLLETÍ el seu ressò; i no podria ningú emprendre avui aquests treballs, ni estudiar a fons la història de Mallorca, sense acudir al BOLLETÍ de l'Arqueològica Luliana.

Mirau doncs, tots, i sobre tot els qui estau investits de l'honrós càrrec d'autoritat, si l'obra

de l'Arqueològica és o no un valor positiu. Contemplau l'esforç que tota aquesta obra suposa, per bastir-la al calor d'un ideal, i amb una verdadera indignació de mitjans econòmics. Recolliu, si és que elles ho mereixen, les aspiracions de les generacions passades, i mirau si val o no la pena d'apuntalar una obra fonamental com aquesta, a la qual va unida la memòria fulgent del gloriós polígraf de Randa i Miramar.»

Aquestes paraules del nostre president foren contestades per l'Alcalde Sr. Jofre, el qual pro-

nuncià breu parlament de felicitació a la Societat i exposà als presents l'actuació de la Corporació Municipal en el que fa referència a museus, amb la instal·lació, que s'està dugent a terme, del Museu Municipal al Castell de Bellver.

I seguidament es va donar per acabat l'acte, passant els reunits a visitar les distintes seccions del Museu, per la instal·lació del qual tengué tothom mots de felicitació, i d'encoratjament a la Societat per la nostra desinteressada tasca cultural.

M U S E U DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

RELACIÓ D'OBJECTES INGRESSATS DURANT EL
QUART TRIMESTRE D'ENQUANY.

Octubre.

Dia 2.—Dos canons de test de tuberia romana, de 0'65 m. de llargària per 0'14 m. de diàmetre cada un, trobats l'any 1930 en les obres efectuades en el subsol del carrer del Capiscolat d'aquesta Ciutat.

Donatiu del Sr. Estanislau Pellicer Navarro.

Dia 15.—Mola prerromana, en dues peces, completa. La inferior de 0'18 m. d'alçada, i la superior de 0'13 m. Abdues d'un diàmetre de 0'34 m. Trobada l'any 1929 a la vertent nord del Puig de Randa, ran del camí n.º 455 que de Randa condueix a Montuiri, en la possessió Aubenya del terme municipal d'Algaida.

Donatiu del Sr. Antoni Parietti i Coll.

Novembre.

Dia 4.—Motllo de ferro amb mànec de fusta, per tallar hòsties. Segle XIX. Diàmetre 0'053 m. i 0'128 m. d'alçada total. Procedent de casa particular d'aquesta ciutat.

Donatiu de Mn. Salvador Galmés.

Dia 11.—Tassa romana de terrissa. De 0'095 m. de diàmetre per 0'05 m. d'alçada. Trobada a «Sa Comuna» de Ses Salines, a la part del predi Morellet l'any 1931.

Donatiu del Sr. Bernat Vidal, metge de Santanyí.

Dia 15.—Col·lecció d'objectes procedents d'excavació de la cova de so'n Bauçà d'Establiments efectuada l'any 1929.

Ceràmica: Tres vasos i un fragment de terrissa a mà.

Bronze: Cinc discs, quatre campanetes, una punta de llança, un punxó i tres fragments.

Ferro: Una fíbula, dues bracerols i un fragment.

Nombroses perles o grans de collar de vidre i pasta vítreia esmaltada.

Donatiu dels Srs. Lluís Ferbal, Andreu Crespi, Josep Costa i Vicens Juan Serra.

Dia 30.—Dotze claus de pany, de ferro, de diversos tamanys i distintes èpoques.

Un esperó de cavaller, de ferro.

Un segell de ferro llavorat, amb escuts de Dezaillar i rúbrica. Segle XVIII.

Procedències particulars.

Donatiu del Sr. Vicens Juan Serra.

Desembre

Dia 4.—Campana de bronze amb inscripció: AVE MARIA GRASIA PLENA. ANY 1578. Procedent de Cartoixa de Valldemossa. Escardada. Diàmetre 0'32 m. i 0'28 m. d'alçada.

Depòsit del Dr. Miquel Sureda i Blanes.

Ciutat de Mallorca 7 desembre de 1932.

LLUIS R. AMORÓS